

UAn hier vortwaert
So is ons gheopenbaert
Vele dinghen inden kalendier
Nv wil ic v vort seggen hier
In versen ende in waren rime

Elc gheset vp sinen lime
Om dat ghiit te bet onthouden zult
Ende niet daer in siin verdult
Ander dinc sal ic v segghen toe
Ende toghen v allen hoe
Eertrike ende tfirmament
Siin ghescepen al omtrent
Ende die sonne entie mane
Hoe datsi pleghen te gane
Ende die ·vii· planeten mede
Daer elc \mensce/ of heuet sine sede
Sine complexie sine nature
Want dat segghet ons die scrifture
Dat elke creature die leuet
Sine natuir van bouen heuet
Al vanden ·vii· planeten
Ghi sultse horen hoe si heten
Maerct hoe ic sal beghinnen
Verstaet wel so mogedi winnen
Want suldi lesen vort
Eer ghi verstaet een wort
Van dat ghi sult hier horen
V pine is dan al verlore
Dit ne slacht andren boerden niet
Want elc wort datmen hier siet
Moetmen kennen ende verstaen
Eermen vort sal lesen gaen
Die cracht van aëstronomien ic sal
Ende van naturen v segghen al
Maer dat behort ten kalendier
Wil ic v voren segghen scier

Uviltu die quatertempere weten

fol. 7rb

Ic leert di wiltuus niet *vergheten*
Die eerste es wonsdach alle stont
Naden groten vastenauont
Dander na piinxen leit
Des wonsdaghes dats de *waerheit*
Den derden doe ic v ghewach
Tswonsdaghes na des crucen dach
Die spelmaent altoes heuet
Sinte lucien dach gheuet
Die vierde wonsdach *daerna*
Dit wil ic datmen wel *versta*
Dat wi den wonsdach nemen
Die daer na comt alteenen

Uviltu die vigilien leeren
vant hiet dinen sin toe keren
Paessche dach ende assencio
Ende piinxer dach also
Sente ians dach alsmen maket
Cronen *daermen* onder waket
Sinte pieters dach ende *sinte* pauwels dach dan
Die volghet cortlike der an
Daer na sinte lauwereins
·xli· daghe bet gheins
Inden oest es marien feeste
Van alden iare dan die meeste
Daer na die ewangeliste
Sinte mattheus die vele wiste
Sinte symoens dach ende sint luden
Also die scrifturen luden
Alre helighen dach ende *sinte* andries
Ende kerst dach des en twiuelts niets
Vigilien hebben dese alle
Es oec dat sake dat geualle
Die dach tsmaendaghes na desen
So salmen des seker wesen
Datmen des saterdaghes vasten sal
Nv wete die vigilien al
Die de paves ghemeenlike

fol. 7va

Doet vasten in al ertrike
Maer sede is in menich lant
Datsi uasten haren sant

Die wille weten dien auent
Hore na mi ic doet hem bekend
Sinte andries dach besie
Die naeste sonnen dach dat is die
After of voren vant *verstaen*
Daer die auent in sal gaen
Gheualt die dach oec *sinte* andries
Tsonnendaghes ne twifelt niet dies
Die aduent sal *daer* ghaen in
Onthout dit vaste in *dinen* sin

Die weten wille lopeliaer
Onthoude dit ende hore hir naer
Alsmen int carnatio
In vieren mach delen so
Dat effen si so ist twaren
Lopel iaer dats in vier iaren
Want telken ·iiii· iaren es
Lopeliaer gheloeft mi des

Uviltu die weken van karsauont
Weten tote grote vastelauont
Dese worde onthout dan
Dic hier nv sullen volgen an
Elc wort dient van *enen* iare
Ende deerste wort dat ghi vint dare
Was doemen in carnacio
In allen kerken screef also
Van dane telle dan *ende* besich
·M· CC· ende ·lxx· iii·
Ende nem emmer elc vort

fol. 7vb

Op siin wort daert toe behort
Telle alle die lettren diet in heuet
Also menich alst di gheuet
Tusschen kersauont *ende daert* vte gaet
Die besloten tiit dit wel *verstaet*
Vort siin weken altoes drie
Tote grote uastelauont sie
Ende elc wort dat in o· *daer* ent
Doet ons tlopeliaer bekent
Die eerste lettre in elc wort
Es sondach lettre dat iaer vort
Ende also diep alsi in ·a·b·c· staet
Ende also menighe lettere hier voren gaet
Also menighen dach ten weken tel
So hebdi daghe *ende* weken wel
Ende vandien sondaghe after waert
Die daghe telle dan tervaert
Ende daer getal niet vorder mach
Daer so comt die kersdach
Ende als het es scrickeliaer
So siin twee sondach letteren daer
Daer sondach lettre *daer* gheuet
Deerste lettre die andre silbe heuet
Mit deser minc dan oec die daghe
Naest a b c alle slaghe
Waer den karsdach men dan vort
In deerste lettre in tselue wort
Vort moghedi niet weten meer
Der manen loop *ende* horen keer
Elc wort *daer* voren staet
Ene hooft lettre die mane dor gaet
Vp een tot ·xix ane
Dat gaet dus wetic oec die mane
Noch *ander* vroescepen vele
Weetmen bi desen worden wele
Die van lienhout gheraet
Ons nv hier openbaert
Beter vers ne vant nie sin
Want een wort brenct algader in

fol. 8ra

Lustra gule · fremit · edilo · crux
batrat · arduo · glinfo · Effert
Crepan · bliaro · gog · frater · eorum
Duco · breues · apros · genibus ·
uero · data · cassis · belus · agro · fluit
Extra diuersa · cubabo · astra · gra
uans · fugit · edro · crepan · bonus
arte · gufeno · Ecce docente · arens
brao · gresse · fleuit · eue · Discro · bo-
ues · anguilla · grues fieo · daciani
Castra · beas · angendo · fores · est ·
dextra · cibro · austrica laus flat ·
Edastro · capud · beat · ascecla · gefo ·
Expelli · deciis · ciui bliagro · graue
fiat · errans · dico · beat · adulans
grex · flietro · ouans · clam · bonitas
algendo · fit extra digna clebando ·
algens · grex · fugitat · edoco · cane
blandus · amans · gfo · Effert · dog-
ma · cremans · liarus · grex · *fastus eorum*

TE vinden paesschen dies wil sii vroet
Weet hoe een beginnen moet
Soec in marte nonas sine
Daer na waer die mane es prime
Vierti~~en~~ nacht telle daer na
Die naeste sondach dat *versta*
Es paeschdach *ende* in scrickeliaer
Dat seg ic v al ouer waer
So salmen tellen ·xv· daghe
Dit en es gheene saghe
Gheuallet oec die afterste dach
Der rekeninghe vp den sondach
Dan saltu dien sondach haesten
Nemen dire comt naesten
Daer na viif weken *ende* twee
Es piinxer dach min no mee

fol. 8rb

Quansis ghi weet nv die mane
Hoe hout si is van dien ontfane
Wildise also weten al
Hoe hout si tander iaer wesen sal
Vp desen seluen dach hier
Sonder te siene inden kalendier
·xi· daghe doeter toe dan
Tander iare hebdisse dan
Also menich ·xi· als ghi
Daer toe doet dat seg ic di
Hare houthede also menich iaer
Hebdi vp dien dach daer
Maer dat moeti *verstaen*
Alst bouen ·xxx· sal gaen
·xxx· men wech werpen sal
Ende onthouden dat *ander* getal

Uviltu der manen outheden
Vanden iaren die siin leden
Weten op enighe tiit
Der outhet dier ghi seker siit
Doeter ·xix· daghe toe
Als ic v toghe hir ende hoe
Ghi hebt dan die outhede
Die si tsander iaers tier stede
Hadde ende also dicken als ghi
·xix· doet daer bi
Van also menighen iare hebdi
Die houthede ghelouets mi
Van dien iaren die siin leden
Rechte tote der steden
Maer dat emmer wel *verstaet*
Alst bouen ·xxx· iaren gaet
·xxx· salmen laten gaen
Ende dat *ander daer* bouen aneuaen
Some tiit missixs enen dach
Ten is niet dicken dat *letten* mach
Uviltu weten in diin gedachte
Hoe menighe wile alle nachte

fol. 8va

Die mane schiint hare houthede
Saltu tellen dan ter stede
Indien datsi is int wassen
Drie warf so vele salmer toe tassen
Dan so salmen dat getal
Deelen in viuen al
Also menighe alst heuet an
Also menighe wile licht si dan
Ende also menighe ee als daer
Ouer die v comen naer
Also menich point schinet soe
Ouer die wilen daer toe
Ende ·v· pointe altoes siin
Ene wile int maenschiin
Alse ghi dic micket vander mane
Ende si hiis in haren wane
So suldi hare houthede
Micken te hans *daer* mede
Ende van ·xxx· is min
Suldi merken in uwen sin
Driewarf also vele dan
Suldire mede doen an
Ende deelen in ·v· vort
Als ghi int wassen hebt gehort
Dus moghedi weten alle nachte
Sonder sien in v ghedachte
Waer ghi siit ouer al
Hoe lanc die mane scinen sal
Exemple wil ic v bescreuen
Hier van desen beden gheuen
Quansis sis ·viii· daghe hout
Doe oec *daer* toe drieuout
So hebdi ·xxxii· dan
Die ·vi· v· hebben an
Dat siin ·vi· wilen daer
Dic ·ii· dire ouer siin naer

fol. 8vb

Een alue wile luttel min
Alsic v leerde brinc si in
Quansiis si heuet ·xx· dage an
So is si int breken dan
Hier vp staet v wel te siene
Van ·xxx· ghebreecter tiene
Ten ·x· doet ·iii· warf toe
So vele alsic v leerde hoe
Dan · so hebdi ·xl· daghe
Gaet si breken alle slaghe

Alse die mane int suden staet
Die see dan vloeien gaet
Ende als si es oest of west
Der hebbe ghi dan niene mest
Twee warf elker daghelike
Gheualt dit in erdrike
Het wassen alle daghe dinghe
Metter mane sonderlinghe
Ende alle die wacke dinghe wanen
In dat breken vander manen
Men mach in hooft dootwonde ontfaen
Int wassen der mane harde saen
Want int wassen die hersen drenten
Ende int wanen si weder prenten

fol. 9r

Dit is hemelrike daer ·ix· coren van inglen siin in alle
Dit is tfirmament daer alle die sterren in staen ende loopt onder dach *ende* nacht
eens omme
Dit is saturnus eens planeten ende loop omme in ·xxx· iaren ·
Dit is iupiter ende loopt omme in ·xii· iaren ·
Dit is maers *ende* loopt omme in ·ii· iaren ·
Dit is de sonne ende loopt omme in ·CCC· daghen · ende ·lxv· ende ·vi· wilen ·
Dit is venus ende loopt omme alse die sonne ·
Dit is marcurius ende loopt omme alse die sonne ·
Dit es die mane ende loopt omme in ·xxvii· daghen ·
Dit is dat eerste element vier vier ·
Dit is dat ander element lucht lucht ·
Dit es dat derde element water water ·
Dit es dat vierde element eerde eerde ·
Dit is die helle

fol. 9ra

Aldus so es hemelrike
Ghescepen ende al erdrike
Ende algader tfirmament

fol. 9rb

Als ic v hier doe bekent
Van dien ·vii· planeten
Wil ic v nv doen weten

fol. 9v

[onbeschreven]

fol. 10ra

Haer loop es onder tfirmament
Alsic v hier doe bekent
Also die sonne entie mane
Dese betekenen elc na minen wane
Dander ·v· alte male
Die en bekent men niet also wale
Ten si dat astronomie doet
Si kennesse diere af siin vroet
Ende ic salse nomen alle
Na dien dat elc sine stade valle
Vandesen ·vii· siinte twee
Bouen der manen min no mee
Deen bouen den anderen gheset
Ende elc gheuet proper craft *ende* wet
In eerdrike dats saturnus
Ende daer bouen loopt venus
Dats auont sterre in duutsche wort
Si comt na der sonnen vort
Somwile heet si soe
Lucifer ic seg v hoe
Dats licht dragher dese ·ii· namen
Ne heuet si gheenen tiit te samen
Want alsi sauons west op gaet
Ende si vor die sonne staet
Dan heet si vesperus int latiin
Dat wil die auont sterre siin
Bouen desen ·iii· planeten
Ic hebbe v gheseit hoe si heten
So loopt die sonne die es so clare
Datsi *ver*claert harentare
Ende bouen desen ·iii· so hoghe es
Dat haer cirkel ghelooft mi des
·xii· warf also groot si
Alse der manen dat seg ic di
Die haren loop in ·xxx· daghe doet
Alsic maken vroet
Als die mane andie sonne ontfaet
Wel ·xxx· daghe si *daer* na gaet
Som wile meer somwile min

fol. 10rb

Dit merke elc wel in sinen sin
Eer si ter sonnen weder comen can
Ende ander werf ontfaen dan
Waer si loopt int firmament

Binnen ·xxvii· daghen al omtrent
Ende ·viii· wilen mede
Waer die sonne in so hogher stede
Loopt bouen al erdrike
Si loopt omme sekerlike

In ·CCC· daghen tfirmament
Ende ·lxv· al omtrent
Als ons toghet tkalendier
·vi· wilen comen ouer hier
Ende om dat tlaer ne heuet niet
Al eens beghinsel als men siet
Ende een iaer bi daghe begint
Tander binachte als men wel kint
So siin die ·vi· wilen comen
Tusschen dat ·iiii· iaer tsamen comen
·xxiiii· wilen heuet men daer
Dats een dach ic seg v waer
Dus heuet dat iaer enen dach meer
Dan ic v seide vort eer
Dien dach setmen after dan
Dademens niet het soude san
Karsauont tsint ians misse vallen
Dat soude wondren ons allen
Al in ·iii· iaren
Ende ·xxviii· te waren
Daer omme heet dat vierde iaer
Lopeliaer ic seg v waer
Ende het es telken ·iiii· iaren
Lopeliaer want dan ghebaren
Die sonne comt ter eerster stede
Ende het effent dan al mede

Uenus ende marcurius
Lopen oec omme aldus
Mitter sonnen dien seluen ghanc
Euen cort ende euen lanc

Bouen der sonne loopt maers
Cont wil ic v maken haers
Si loopt omme tfirmament
In ·ii· iaren al omrent

Bouen maers iupiter gaet
Tfirmament omme dat verstaet
In ·xii· iaren ende daer
Bouen loopt saturnus naer
In ·xxx· iaren tfirmament
Saturnus al omtrent

Verstaet dit ganselike wel
Wat ic meene ende niet el
Elken der planeten ganc
Is hi cort of es hi lanc
Ist van westen oestwaert
Dat andie mane wel openbaert
Want als si heuet ontfaen
Sauons sien wise west dan staen
Sanders auonts noch oest best an
Sanders auonts bet oest waert dan
Hier bi machmen verstaen
Datsi oest waert willen gaen
Also doen die ander sesse
Daer ic of segghe dese lesse
Maer dat snelle firmament
Dat van oestwaert ten westen rent
Trecse met hem ter somme
Elker daghes ene warf omme
Nochtan haren ganc si gaen
Als ic v sal doen verstaen
Micket dat hier een wiel rent
Daer ·vii· vlieghe crupen omtrent

fol. 11r

Die vlieghe crupen oest waert
Ende twiel gaet met snelix vaert
Ten westen waert ende trec so omme
Die ·vii· vlieghe tere somme
Nochtan sulsi daer iegen gaen
Aldus doe ic v verstaen
Dat die planeten ende tfirmament
Deen ieghe dander rent
En hadt god niet ghenoucht
Ene hantwile dat vermoet
Soude die werelt niet geduren
Want tfirmament in corter vren
Soude dicken te sere gaen
Ten ware dat siit alle weder staen
Nochtan consi tfirmament
Gehouden niet ten rent
Ouer andersins enen graet
In ·C· iaren dat verstaet
Die graet brinct enen dach in
Lettel meer of luttel min

Aldien ghanc van dien planeten
Heb ic v ghedaen weten
Nv wil ic haer hoechede
Hier nv leeren mede
Hoe hoghe si siin van ertrike
Sal ic v segghen sekerlike
Ende *daer* na hoe groot elc es
Die waerheit suldi weten des
Alse prolomeus *ende* affragaen
In haren boeken doen verstaen
Diet bi redenen proeuen wel
Die fine waerheit ende niet el
Bider dicke van erdrike
Proeuen siit al sekerlike
Pine sal ic *daer* ane leggen
Eer ict in rime can gesegghen

IC wil v beghinnen an die mane

fol. 11v

Alst si naest pleghet te ghane
Eerdrike so is der tusschen dan
·C·m· ende ·ix·m· milen an
Ende ·xxxvii· milen der toe
Ende ^s dus lopet daer soe
Dat tusschen hore ende erdrike
Ten naesten dus vele is sekerlike

UVaer die mane ten vorsten es
 Mercurius es ten naesten des
·CC·m· milen ende dusentich
Ende ·d· daer toe sich
Ende ·xlii· milen mede
Mercurius is *daer* ter naester stede
Daer hi ter hoghester stede staet
Venus daer ter nederster gaet
Ende dus vele esser toe
Als ic v sal seggen hoe
·v·C·m· milen ter stede
Ende ·xlii·m· mede
En ·dcc· milen ende viiftich
Aldus vele ist nv sich
Tusschen erdrike ende venus
Daer si ten naesten comt dus
Waer datsi ten hoechsten gaet
Die sonne *daer* ten naesten staet
Dus uele comt int getal
Alsicv nv seggen sal
xxxvi ·C· dusentich
Milen ende daer toe lich
·xl· dusent milen mede
Der sonnen heefstu dan die hoechede
Die tusschen ertrike staet
Ende *daer* ons die sonne ten naesten gaet
Daer die sonne ten vorsten es waer
Maer hi is ten naesten *daer*
Verstaet wel mine leere
Dus verre ist min no meere
xxxix ·C·m· milen *ende daertoe* lech

fol. 12r

·lxxv· milen an
Maers hoechede hebstu dan
Alsi naest der andren gaet
Maer alsi alre hoghest staet
Iupiter comt ten naesten daer
Der eerde ne comt hi niet naer
Dan isser toe alle wilen
Twee hondert warf ·m· milen
Ende ·lxxxviii· C· dusentech
Milen ende daer toe lech
·xlvii· m· milen an
So heuestu die hoecheit dan
¶ Tusschen der erden *ende iupitere*
Waer daer hi is noch niet verre
¶ *Daer* comt ten naesten saturnus
Der welker hoecheit is aldus
·CCCC· waerf ·C· dusentich
Milen ende *daer* toe lech
·lxviii· m· milen an
Ende ·xvi· m· milen dan
Ende ·CC· ende viiftich
Dits saturnus hoecheit sich
¶ Alsi naest erdrike gaet
Maer alsi ten hoechsten staet
So comt hi ant firmament
Daer die sterren staen omtrent
U Viltu die hoecheit weten des
Dat toten firmament es
Daer die sterren al in staen
Nv hort ic seg v saen
·DC· werf hondert ·m·
Milen ende daer toe lech
·liii· C· milen an
Ende ·lvii· m· dan
Ende *daer* toe milen ·v· hondert
Ic wane v dit al gader wondert
Dit is hoe hoghe is van erdrike
Tot den sterren sekerlike
Meer noch dan recht tghetal

fol. 12v

Heb ic v gheseit hier al

Nv wil ic v vort cont maken dan
Hoe uele ene mile heuet an
Een screde dats voete viue
Bede van manne ende van wiue
Twee dusent screden dats die mile
Van groten voeten alle wile
Grote voete ist dat ic meene
Diemen nv vint ne gheene
Maer die wile naest astronomie
Es niet aldus ghelouets mie
Want si hout ·iiii· m· cubitus
Ende eens iaers matmen aldus
Vandien elleboghe toter hant
So ist cubitus ghenant
Ende hi houdet een alf voet
Als mi die lettre *verstaen* doet
Maer een philosoph hiet rabanus
Hi seit dat ·ix· voete hout cubitus
Noe die arke also mat
·CCC· cubitus was lanc dat vat
Ende ·l· cubitus wiit
Ende ·xxx· hoghe des *seker* siit
·C· screden · ende xxv·
Ouer een ghemet nv sich
Aldus setten grote clerken
Ouer al in haren werken
Maer elc lantscaps wet
Heeft ander ghemet nv geset
Ende milen na hare sede
Maer al eens is die screde

Iv wil ic v doen weten
Hoe groot siin die ·vii· planeten
Elc ieghe ertrike
Die sonne is sekerlike
·C· werf ende ·lxvi·
Meerre dan al ertrike es

fol. 13r

N^v micke van ertrike al gheheel
Tneghen ende ·xxx· deel
Also groot die mane es
Orconde prolomeuse des
N^v deelt ertrike echt
In ·xxii· m· recht
Mercurius is meere niet
Dan enich deel dat ghi daer siet

·xxxvii· werf sekerlike
Es meerre venus dan ertrike

Anderhalf ertrike al gheheel
Es maers groot ende tachtendeel

Iupiter es ·xcv· werf
Meerre dan al erdrike kerf

·xci· werf aldus
So es oec meerre saturnus

Ende elke grote sterre es
Int firmament siit seker des
·C· werf meerre dan
Al ertrike heuet an

Uⁿan dien minsten sterren elke
Diemen bekennen can die welke
·xviii· werf si meerre es
Dan ertrike siit seker des
Ende en is sterre ne gheene
Datsi nemmer is so clene
Viel si sine soude al bedecken
Erdrike ende ouer strecken
Affragaen ende prolomeus
Segghen in horen boeken dus
Ende het es te proeuen goet
Die van astronomien es vroet

fol. 13va

Nv moghedi segghen *daers* ne gheene
Sterren sine siin clene
Hoe mocht si so groot wesen dan
Ende mense niet meere ghesien en kan
Hier toe seg ic andworde goet

Want men weet ouer waer
Hinghe een ant firmament *daer*
Liet hi siin oghe neder sinken
Hem soude erdrike dinken
Niet also groot als tscarpe es
Van ere naelden siit *seker* des

UOrt wilt dat *verstaen*
Datmen sulc tiit siet vp gaen
Tsmorghens indie dagheraet
Sterren mit staerten dat *verstaet*
Dat vandien planeten is ne gheene
Noch sterren groot no clene
Die int firmament staen
Beneden *der* mane si ane gaen
Wat dat is nv hort hier
Ten is el niet dan een vier
Een lucht is ontsteken *daer*
Ende hanghet *ende* bernet clear
Sombtiit vander naturen
Dat het langhe moet geduren
Maer die stert die der neder wert strecket
Dats die wacheit diere toe trecket
Dat seghet aristotiles
·v· manieren van desen es
Hare namen siin cometen
Een boec doet mi weten
Alse ene in enich lant schiint
Dat lant wort ghepiint
Van ere plaghen van drien
Moet hem *emmer* dn ghescien
Deerste es sterfte ghemeene
Van ouden ionc groot of clene

fol. 13vb

Dander hongher ende tarde mede
Manslacht van onvrede
Van lantsheren onderlinghe
Siet dit siin die ·iii· dinghe
Daer waert dese sterren staen
Sal dese plaghe seker gaen
Maer aristotiles seit
Dat ic houde ouer waerheit
Dat indie somersche dagheraet
Die comete noortwaert staet
Ende es ene lucht clear
Die hanghet ende vlammet daer
Ende betekent tempeest
Ende wint inden somer meest

COrt v dinct dat sterren scieten
Ende sterren ghescut vallen lieten
Ten siin gerechte sterren niet
Diemen also scieten siet
Het es die lucht die ontsteken es
Ic sal v vroet maken des

Kersen siet men oec dicwile
Indie lucht ouer ene mile
Die blixem comt vter lucht
Den menighen mensche doet si vrucht
Nv wil ic v vroet maken
Van algader desen saken

Die lucht is vorvoets vier
Als ic v toghe hier
Bort seere een naueghers gat
Louwen vingher steict in dat
Ghi sullet daer in vinden heet
Ende tonstekene ghereet
Dan doet el ne gheene dinc
Dan die wint die daer in ghinc
Die bedruet wort mettien
Ende niet ne mochte vte vlien

fol. 14r

Ende verhit wort selue dan
Taftert comter vier an

An stael ende an dien steen
Mach men dit sien al in een
Alsmen stael andien steen slaet
Datter tfier dan vte gaet
Dat vier comt niet vten stale
Noch vten steene dat mict wale
Maer die lucht die tusschen hem tween
Also is al in een
Ende die twee herde dinghe
Also horen sonderlinghe
Die lucht moet ontsteken dan
Want si niet ghevlien en can
Nemmermee ontstake die lucht
Mochte si ghecrighen vlucht

Aldus indie lucht men siet
Kersen ende en es el niet
Dan lucht die bornt clear
Als of kersen hinghen daer
Ende si also vielen neder
Some daer some weder
Op paerde vp graue heb si gevallen
Die lude wonder der of callen
Walme ende brant groot
Ende die lucht herde root
Dit heeftmen in die lucht gesien
Ende ander wonder oec gheschien

UUaer of dit comt al
Ic v hier nv seggen sal
Alse comet ene droghe lucht
Ende si ene ander mit groter drucht
Iaghet ende bedruct dan
Ende si niet ontvlien ne can
So ontsteket ende bornet clare
Ghescepen na die vorme hare

fol. 14va

Es die lucht lanc *ende* ront
Ene kerse schinet tot dier stont
Also dicke *ende* also breed
Vlamme gelike godweet
Want wi sien dat onse vier
Neemt ghesceppenesse hir
Na dien dat siin die saken
Daer wi onse vier of maken

Es die lucht lanc *ende* smal
Ende ieghen ene sterre al
Comt · so schinet dat die sterre
Dat vier scoot *herde* varre
Nochtan isser alle wilen
Tusschen menich ·m· milen
Want het beneden *der* mane es
Als ic v vroet make des
Als des iet gheualt vp dien dach
Die *sonne* doet dat men ne ~~s~~m/ach
Dese dinghen niet ghesien
Datsi dus indie lucht gescien

Duele die siin in die lucht
Ende doen den mensche dicken vrucht
Si connen oec wel maken vier
Dat ons vlamme dinct schinen hier
Datsi schieten onderlinghe
Daer seghet men of vele dinghe
Nacht ridders heten si
Ende siin duuele ic seg di
Haghetissen *ende* varende *vrouwen*
Goede kinder in *goeden* trouwen
Coubouten aluen *nickers* maren
Die hem tsmorghens openbaren
Ende comen halen vier
Maren heten wise hier
Minne het siin duule alle
Die ons *ghaerne* brochten te ualle

fol. 14vb

Die duuel penset nacht *ende* dach
Hoe hi ouer ons *verlistighen* mach
Ende vut dien ghelove bringhen
Ende proeuet ons mit misseliken dingen
God hi moetse weder staen
Dat hi ons niet en moete vaen
Tote mire materie wil ic keren
Ende v van dien blixme leeren

UVildi weten *waer* of comet
Datmen donre of blexme *nomet*
Et es oec ene lucht
Die ontsteket mit groter vrucht
Wasem vter erde slaet
Die altoes climmet *ende* op gaet
Deen wasem den *andren* iaghet
Die op dien *andren* draghet
Die lucht si danne dor breket
Ende mit crafte ontwee steket
Alse die lucht *emmer* moet
Sceiden dat die wasem doet
Int sceiden si dan luut gheuet
Donre slach hi name heuet
Ende omme dat dan die lucht
Bi crafte moet hebben vlucht
Ontsteket si *ende* wort vier
Dat wi blexem heeten hier
Dus is die slach eer daer
Ende die lucht ontsteket naer
Nochtan sien wi *tfier* te voren
Eer wi dien slach *moghen* horen
Onse horen comt bi dien
En es niet so scarp als dat sien
Wi sien *vorder* dan wi horen
Bede after *ende* voren
So die lucht drogher was
Die blexem es te roder das
Daer die blixem vallet soe
Het vallet tot den gronde toe

fol. 15ra

Daer en mach gheen dinc weder staen
Ist starc het moet ontwee gaen
Want kepers het ontwee brac
Ende gheen arch an tac
Tswert oec indien scoen
Heuet hi ontsteken doen
Nochtan gheen arch en hadde de stede
Hi doet den mensche oec dicken lede
Ende *vervaernisse* groot
Ende slaten dicken doot

Die donre slach en doet gheen ongeual
Maer die blixen si doet al
Want tliteken si mede bringet
Want et is altoes besinghet
Daer dus dane dinc gesciet
Dicwile ment oec siet
Dat thans *daer* mede waiet
Ende die wint sere drayet
Ende dat hi worpt ontwee
Starke bome ende doet hem wee
Alst aldus blexemt dan
Sone is noch wiif no man
Hine wort dan seere veruaert
Ende ne dar niet sien vp *waert*
Tusschen ons enter mane men siet
Dat dese dinc al ghesciet

Nv siin tusschen ons enter mane
Indie lucht duuele dat ic wane
Si weten wel alle nature
Ende connen alle scrifture
Alsi die lucht verstormt sien
Ende dit wonder dan gescien
Die die lude seere ontsien
So minghen si hem mittien
Ende varen der blexeme met
Om dat si quaet moghen doen bet

fol. 15rb

Want die viant es ~~bekent~~ reet
Als die mensche niet en weet
Hem te brenghen te uallen
Des bescherme god ons allen

UAn dien blexem heb ic gheseit
Na mine macht de waerheit
In boeken oec ic vinde
Dat donre comt van ·iiii· winde
Daer si te gader comen al
Dats loghen als ic v tellen sal
Donre *ende* blexem dicken drait
Daert een loof niet en wayt
Ende de wint is sake van desen
So sout meest inden winter wesen
Ende contraie wi alle sien
Inden somer meest gescien
Want het is sacht weder
Dan indie lucht hoghe *ende* neder
Maer het wait *ghaerne* daer naer
Want die wint wasset *daer*

IN sinen boeken aristotiles
Seit dat wint el niet en es
Dan droghe wasem die vp slaet
Ende indie lucht gaet
Alse een droghe wasem dan
Enen andren wasem comet an
Deen iaghet den andren *ende* soeket
Dats die wint die breket
Want wint en is el niet
Dan deen iaghet *ende* dander vliet

Hier bi moghed *merken* wel
Alst seere waiet *ende* fel
Dat uele droghe wasems es *daer*
Daer die wint volghet naer
Comet dan *daer* vp een reghen
Die wint es thans afgeslegghen

fol. 15v

Die droghe wasem wert dan nat
Ende moet uallen omme dat

DAt seit oec aristotiles
Dat haghel snee *ende* reghen es
Wasem die vut eerdrike
Slaet vp elker daghelike
Some droghe som nat
Some cout som heet *omme* dat
Si siin van diuersen naturen
Datter of wasset tallen vren
Some licht som sware
Nature hebsi *daer* of mare
Daer gaet oec toe der somren hitte
Nadien dat dit *werket* an ditte
Exempel wil ic v gheuen hier
Set enen pot ouer tfier
Die wasem diere vte slaet
An siin decsel hi der gaet
Die wasem gadert al an dat
Als hi is swaer *ende* nat
So moet hi dan uallen *neder*
Nochtan climmet *ander* weder
Tfier gheuet oec wasem *ende* rooc
Die emmer clemmet vp wert oec
Daer elc niet hogher clemmen moet
Daer wast bitter *ende* rooc
Nadien dat die wasem es
Wast *daer* of dinc siit seker des
Aldus wasset min noch mee
Indie lucht hagel regen *ende* snee
Want vter aerden altoes ~~ga~~ slaet
Wasem die vp *waert* gaet
Die sonne trect oec wasem an
Die si *verteeren* niet en can
Indie lucht die hangende bliuet
Als aristotiles ons descriuet
Daer of hagel reghen *ende* snee
Wast *ende* ander dinc oec mee

fol. 16r

N V wil ic v seggen saen
Als ghi die sonne oest siet staen
Of west datsi schiint ter stede
Meerre dan si int suden dede
Die wacke wasem al dat doet
Daermen die sonne dor sien moet
Want die wasem es *daer* nat
Die sonne trecten *omme* dat
Ende die dinc diemen moet sien
Dor twasem scinet meere in dien
Dan si altoes van seluen es
Die wacheit mogedi proeuen des
Een penninc die leghet inden gront
Hi scinet meere talre stont
Dan als hi *daer* buten leit
Hier bi siedi die waerheit

O Ec gheuiel op enen dach
Datmen te gader uele *sonnen* zach
Dat was bidien godweit
Als ic nv hebbe gheseit
Doet water in enich vat
Ende indie sonne settet dat
Die sonne suldi in elc sien
Also mocht wel gescien
Dat uele wacheden hinghen
Vor die sonne *ende* ghingen
Also menighe wacheit als *daer* hinc
Also menich scheen *der* sonnen rinc

D Ie reghen boghen diemen siet
Indie lucht en es el niet
Dan wolken van diuerser maniere
Daer die sonne op schinet schiere
Want die reghen boghen gaet

fol. 16v

Recht ieghen *daer* die sonne staet
Is si oest so staet si west
Dits dinc datmen niet en mest
Want die raye vander sonnen
Moeter ieghen comen gheronnen
Vier waeruen heuet ons dit
Root groene ghelu *ende* wit
Nadien dat die wolken siin
Ontfaen si varwe ant sonneschiin
Te gader reghenboghen twee
Mach men sien *ende* nemmee
Aristotiles seit *daer* mee toe
In dietsche machment niet seggen soe

UVildi oec weten die dinc
Wane comt die *omme* rinc
Die schiint of hi om die mane
Somwile plaghe te ghane
Hi schinet groot *ende* wiit
Maer ouer waer des *seker* siit
Dat hi tenden *der* mane es
Al ist dat v dinket des
Want die lucht is *herde* clear
Bouen bider mane *daer*
Weet een dan wat es die rinc
Wac wasem die *daer* vp ghinc
Die *daer* te samen so cleuen
Ende dien roden cirkel gheuen
Ten es niet dan grote wachede
Die *daer* hanghet tot dier stede
Elke dinc bi naturen
Trecket tere roder figuren
Ende vander manen dat schiin
Doet dat die wacheit ront moet ziin
Want die mane es selue ront
Ende bi naturen alle stont
Elke dinc maket na hare
Ghelike dits wel openbare

fol. 17r

Dermanen schiin mochte siin so heet
Het deerde die wacheit ghereet

Alse wort te niete dese rinc
Die schinet dat om die mane ghinc
Ent varinghe ouer al
Dats tekiin dat wesen sal
Indie lucht soete weder
Bede hoghe ende neder
Ende als men an deen side breken siet
Ende an dander side niet
Daer wert dat hi breken beghint
Van danen sal comen die wint
Ende als hi breket in enigher stat
So weet die scipman wel dat
Tempeest wort indie zee
Ende en dar niet letten mee

Nv wil ic v vroet maken vort
So ic best mach in corten wort
Wat dat is dat pleghet te stane
Recht int midden vander mane
Datmen in duutsche heet ludergher
Onthout dit wel vor meer
Die mane es in eere stede
Slicht ende effen mede
In dander stede es si ru
Ende oneffen seg ic v
Als dinc die roestich ghedaen
Met donkeren adren siin siin beuaen
Datter effen es ende slecht
Vander sonne ontfaet dat licht
Ende dander blijft donker al
Exemple ic v segghen zal
Neemt een glas dat es beuaen
Met adren dire dore gaen
Ende met striemen in sulker stede
Oneffen ende donker mede
Vor v oghen hout dat glas

fol. 17va

Ouer al daert effen was
Scone clear ende slicht
Daer dore suldi wel sien licht
Ende daert die donkre *adren* heuet
Gheene clærheit het *daer* gheuet
Aldus is die mane beuaen
Mit donkeren *striemen* diere in staen
Die gheen licht moghen ontfaen
Hare nature is so gedaen

N^v heb ic v al vercallet
Al dat indie lucht gheualet
N^v wil ic ten firmamente gaen
Daer alle die sterren in staen
Leert hier ene scone dinc
Ant firmament es een rinc
Diet tfirmament al *omme* vaet
Deen side noort *waert* slaet
Dander side draet suutwaert
Schrifture dit al openbaert
In ·xii· deelen desen cirkel
Deeltmen effen ende wel
Elc deel heuet een tekiin
Des ghi noch vroeder sult siin
Die ·vii· planeten haren ganc
Some cort some lanc

fol. 17vb

Lopen omme dese tekine
Elc na die maniere sine
Als ic v hebbe doen *verstaen*
Hoe si tfirmament *omme* gaen
Elke creature die leuet
Hare nature hir of heuet
Tide cort ende langhe
Verwanderen bi desen ghange

Aries secundum fabulam is qui aureo uellere fixum *et* hellen transmare ad colchos
in sula vexit in celo deificatus est helle tamen in mare submersa est quia in sultum
fluctuum sicut fixit frater suus non poterat sustinere

TEerste tekin heet aries
Dats een ram siit *seker* des
Aldus noemt die scrifture hir
Elc tekiin na een dier
Daer omme en ist niet ghedaen
Dat diere ant firmament staen
Maer die tiit heuet sine nature
Na die dier alle vre
Alse die sonne *daer* in gaet
Dat recht der onder dat *verstaet*
Na alf maerte so comt saen
Die sonne inden ram gegaen
Die ram es starc voren
After heeft hi die craft *verloren*
Also es die sonne dan

fol. 18ra

Want hare cracht die wast *haer* an
Si heeft ghehat clene cracht
Indien winter ofte macht
Die lenten oec ende tiaer
Na astronomie gaen in *daer*
Die werelt was oec vp dien tiit
Ghemaect des seker siit
Een nacht es daer omtrent
Die kalendier doet v bekent

Taurus in quem iupiter se transformauit *quando europam filiam agenoris rapuit*
deificatus est uel factus signum principale in celo

T Ander tekiin heet stier
Want dan die hitte *merret* hier
Om dat die stier es starker uele
Dan die ram seitmen wele
Men gaet dan eren berch *ende* dal
Metten stieren ouer al
Na alf april gaet in die stier
Die sonne naden kalendier

fol. 18rb

Iemini est castor *et* pollix filii iouis et lede cum qua iupiter *concubuit* in *spem*
signi qui propter proprietates dati *sunt* gemini helenam sororem suam a pardide
raptam sequentes submersi sunt in mari et miseracione deorum deificati

Darde tekiin heet twilinc
Dats een twiuoudighe dinc
Dobbel es der sonnen cracht
Ieghens datsi heuet ghewracht
Na alf meye die sonne gaet
Inden twilinc dat *verstaet*

Cancer est qui maximus herculum percussit *domino* ydolam nereis occidit et
ideo sidera promeruit

Tfierde tekiin dat es *waer*
Heet crabbe want alse *daer*
Die sonne comt · si *nemmeer* clemmen can
Ende moet neder waert gaet dan
Ghelike dat die crabbe doet
Die after *waert* set sinen voet
Die somer na astronomie
Gaet *daer* vut ghelouets mi
Die *daer* corten dan
Ende die nachte *langen* meer dan
Na alf wedemaent dat uerstaet
Die sonne in die crabbe gaet

fol. 18va

Leo quem hercules interfecit in ne mea silua corio cuius Olipeum suum protexit
carnem vero cum uellet sacrificare *non* ipse deificauit eum

Tfiifte tekiin heet liebaert
Ende heeft enen fellen staert
Heet ist bouen allen dieren
Fel ende onghehieren
Also ist vander sonnen
Alsi *daer* in comt gheronnen
Die tiit wort droghe *ende* heet
Ende doet menighen mensche leet
Laten *ende* nemen pusoene
Es al quaet dan te doene
Gheliic dat twater wallet
Ouer tfier also gheuallet
Dat tfirmament \bloet/ wallet dan
Van hitten die hem comet an
Het is dan inde hont daghen
Daer of wil ic v saghen
In dit tekiin · liebaert
Staet ene sterre die \t/ *verclaert*
Ende die sterre heet hont
Sere piint si alle stont
Suut waert si *omme* gaet
Ende pinet *ende* slaet
Alse die somie es daer bi
Vore oft after dat seggen wi
Dat indie hontdaghe es dan
·xl· daghe so hebsi an

fol. 18vb

Den ·vii· dach in hoymaent
Gaen si in datmen wel waent
Gheliic dat die *verwoede* hont
Gheueniint es in alre stont
Also es dan die tiit
Bi *scriften* weten wiit
Na half hoymaent vaert
Die sonne in dien liebaert

Ulrgo · *scilicet* erigona filia ichari *secundum* fabulas qui interfectus fuit asuis
messoribus in ebriatis vnde erigone *lamentando* cum *caniculam* suam *et* tum
icharo *patre* suo *deificata est*

Tseste tekiin is *maghet*
Ondrachtich ende niet en *draghet*
Vul van ghestadicheden
Ende oec van ripen seden
Also is die tiit dan
Want die vrucht en wast *nemmer* an
Maer si gaet ripen allen tiit
Dits na alf hoest des *seker* siit

fol. 19ra

Libra est quam tenet virgo uel iusticia · *scilicet* lante asteri regis filia
Lobequitantem iustitia dicta et inter sidera translata merita hominum pensat et
in libra iouis repensat

Tseuende tekiin dats waghescalc
Want men weet dan wale
Dat die dach es dan euen lanc
Iegen dien nacht in dien ganc
Die erefst gaet dan inne
Na astro\no/mie minne
Na alf spelmaent es dit al
Dat het dus gheuallen sal

SCorpius est qui maximus orionem inter fecit dum bestias terre occidit *et ob*
terre *gratiam* meruit celum

Tachtende teken heet scorpioen
Verstaen wil ic v dat doen
Mitten sterren veniin het heuet
Die tiit oec die nature gheuuet
Wordet cout dan alle slaghe
Want int ende van dien daghe
Tcoude is der naturen
Groeit veniin in allen vren
Na alf maent sente bamisse
Die sonne in scorpio siit gewisse

fol. 19rb

Sagitarius uel centaurus qui *et* arsites · *scilicet* aschari crescentis et musarum
filius scorpionum qui filium suum rapuit sagittauit nec filium suum tetegit *et*
ideo sidera pro meruit

TNeghende tekiin heet sagittarius
In duutsche een scotter et is
Dat sciet ons vor tswinters coude
Mit haghel mit snee also houde
Na alre helighen messe alf maent
Gaet die sonne *daer* in als men waent

Capricornus idem est almathea capra qui nutriuit iouem in creta in sula a*patre*
de iecte corio cuius clippeus palladis tectus est carnem uero quia iupiter inde
nutritus est deificauit

Tlende tekiin heet capricornus

fol. 19va

Dats een dier *ende* heet aldus
After tserpent ende voren gheit
Eist datmen wel weit
Alsi di gheit heten sal
Heffet si hoer hoeft vp al
Also doet die sonne dan
Si gaet climmen vort waert an
Maer after waert haer stert
Van couden hi elken dert
Die winter neemt *daer* siin beghin
Ende gaet na astronomie *daer* in
Et es *daer* oec die cortste dach
Daer bi dat men wel sien mach
Die daghe gaen beginnen *daer*
Na alf slachmaent dats *waer*

Aquarius sunt ganimedes *terli* filius iouis amassus ab ipso inter sydera locatus et
Apincerna *deorum* factus est

Tellefste tekiin dat es nv hort
Aquarius in duutsche wort
Gote want si ten watre behort
Alse die sonne comt in dat
Ende reghent dan *ende* is nat
Na alf laumaent comet dus
Die sonne in aquarius

fol. 19vb

Pisces cum enim typheum gygantem in sequentur in egyptum venus et cupido
filius eius versi in pisces latuerunt in m aquis · Cum *que* homines diu doni
carent illi duo translata sunt inter sydera.

Twalefste tekiin visch es
Ghi moghet mi gelouen des
Datsi cout siin ende wac
Die tiit doet oec onghemac
Den luden van regen *ende* van coude
Ende ander pine menich foude
Na alf sporkelle die sonne gaet
Inden visch dat *verstaet*

Nv heb ic v gheseit al
Hoe dat die tiit *werden* sal
Van al dien iare bi naturen
Als mi leeren die scrifturen
Alse dus wordet die tiit
Als ghi hier gheleert siit
Ende het contrarie werket al
Als ic v nv toghen sal
Grote siechede comen dan
Indie derde tiit der an
Exempel gheuic v om dat
Ghiit onthouden *sult* te bat

Die winter die wesen soude

fol. 20ra

Herde nat ende coude
Es hi droghe ende heet
So wassen siecheden gereet
Diemen inden *somer* heuet
Die doot oec het dicken *gheuet*
Bede den mensche enten *beesten*
Ia den minsten als den *meesten*

LEntiin is heet ende wac
LDoet hi anders dats ongemac
Want is hi droghe ende cout
So wassen siecheden menich fout
Die inden erefst comen vort
Ende maken grote mort

Die *somer* es droghe ende heet
Dade hi anders dat ware ons leet
Want ware hi cout ende wac
Siechede ende onghemac
Wassen dan als ghi hebt gehort
Te winter sout comen vort

Die erefst es droghe ende cout
Datmen wel sien mach int wout
Als hi es wac ende heet
Siecheden wassen dan ghereet
Die inden lentiin openbaren
Menighen doen si dan *veruaren*

N*v* heb ic *v* ghemaket cont
NHoe tiaer weder alle stont
Dus moghedi mi vraghen des
Waer bi een *somer* cout dan es
Ende een *winter* bi wilen heet
Dits contrarie godweet
Die ·vii· planeten doen dit al
Als ic *v* *nv* dit toghen sal
Saturnus is bi naturen
Droghe ende cout in allen *vren*

fol. 20rb

Die mane ende venus
Siin cout *ende* wac aldus
Mars ende die sonne godweet
Siin droghe ende heet
Iupiter heet ende nat
Mercurius ghetempert van al dat

Alse ene planete comt gheronnen
In een tekiin mitter sonnen
Dietit nemet oec siin naturen
Vanden planeten tallen vren
Exempel wil ic dat ghi wet
So moghedijt onthouden bet
Quansiis die sonne *ende* saturnus
Comen indie crabbe aldus
Dats daer die sonne in sal gaen
Als ic v hebbe doen *verstaen*
Met rechte sout dan wesen heet
Maer saturnus god weet
Die *herde* droghe es *ende* cout
Doet hi dat bi sire gewout
Die tiit es beuaen met coude
Meer dan te rechte soude
Isser die mane bi of venus
Te meer couden es *daer* dus
Ouer al moeti vroet siin des
Alsoe die sonne in een teken es

fol. 20va

Isser enighe planete bi
Den tiit der na so hebben wi
Die winter die met rechte soude
Siin beuaen met *groter* coude
Comt mars der sonnen *iewaer* an
Heten winter heb wi dan
Also langhe alsi te gader gaen
So es die tiit also gedaen

OMme dat gheene planete stille ne staet
Maer horen wech henen gaet
Daer bi moet al na desen
Planeten nader tiit diuers wesen
Hier bi ne soude gheen meester siin
Wildi goet visiker ziin
Hine soude van astronomie leeren
So mochte hi vrouwen *ende* heeren
Seker purgieren *ende* ghenesen
Andersins ne macht niet wesen

UVaer dat es een phisiin goet
Die van astronomien es vroet
Die dese tude can versien
Wat van dien planeten sal gescien
Weder cout of te heet
Ende hi sine lude dan ghereet

fol. 20vb

Wel der na altoes can houden
Ieghen hitte ende ieghen coude
Ende als hem siecheit *comet* an
Wat planeten regneert dan
Daer bi mach hi weten al
Of hi ghenesen of steruen sal
Sal hi hem oec gheuen pusoene
So staet hem wel dit te doene
Dat hi die wile wel *versie*
Wat planeten ende wie
Si is *ende* regneert dan
Doet hiit so es hi een vroet *man*
Want wi dicken hebben gesien
Dat een groot phisisien
Als hi tot sinen sieken quam
Die siecheit hi wel *vernam*
Des gheens nature kendi mede
Ende vander siecheit oec die stede
Gherecht pusoen hi hem *daer* iegen gaf
Nochtan en halpt niet eenen caf
Maer die sieke hi verseerde
Ende sine siecheit meerde
Dit mach wonderen sere v allen
Hoe dit mach gheuallen
Dus dolen goede meesters dicken
Dat comt al bi desen sticken
Datsi niet ne connen merken
Wat die planeten connen werken

Hier af latic die tale bliuen
Ene wil v vort descriuen
Van dien planeten hare craft
Hare doghet *ende* hare macht
Iupiter ende venus siin goet
Ende alle dinc die elke doet
Mars ende saturnus siin quaet
Ende also al haere daet
Mercurius die sonne entie mane
Siin hier of middel dat ic wane

fol. 21ra

Hier moghedi grote wiisheit horen
Als een kint wort gheboren
Die planete die dan oest vp gaet
Issi goet of es si quaet
Dat kint heuet sine naturen
Na die planete tallen vren
Ende trecter emmer naer
Weet dat seker ouer waer
Dat die nature wel dat ontleert
Bi dinghen *daer* ment toe keert
Hier bi moghedi weten wel
Dat loghen es *ende* niet el
Als een mensche stelen gaet
Menich hanghet als men vaet
Dat die lude segghen dan
Het es hem gheboren
Ware hi besloten in enen mure
Hi moeste doen sine nature
Dits loghen ieghen tgheloue al
Als ic v hier of seggen sal
Hir wert gheboren ·i· kint quansiis
Int lantschap *daer* gheen water is
Ende sine gheborte dat doet
Dat hi int water drinken moet
Hoe sal hi *verdrinken* segt mi

fol. 21rb

Want *daer* nes gheen water bi
Waert alse die lude callen
So moest *emmer* also geuallen
Al sout ouer dusent milen gaen
Het soude hem lopen *verdrinken* zaen
Het siin loghelike wort
Die fine waerheit hir nv hort
Als een kint wort geboren
Ende brinct mit hem voren
Dat sal *verdrinken* of hanghen
Der doot macht wel ontgangen
Maer aldus est te *verstane*
Dat eer der dieften trect ane
Indien dat het hadde stade
Dan het ander dingen *dade*
Ghinget oec met dieften *omme* meer
Het worde *verhanghen* uele eer
Dan een ander dief soude
Maer mocht sien diet *merken* woude
Want het leuet sulc ·xlix· iaer
Ende es een gouwe dief ouer *waer*
Ende steelt al dat hi te stelen siet
Nochtan sone *hanget* men niet
Een *ander* comt *ende* sal stelen gaen
Ende wort ter eerster *vaert* geuaen
Een ander vecht altoes als een *degen*
Nochtan en wort hi niet *verslegghen*
Een *ander* in sire eerster batalien
Wert uerslagghen sonder faelgen

Aldus ist ghi moget horen
Dat een mensche mede *wert* geboren
Daer toe draghet hem sine nature
Ende hi gheert dat alle vre
Ontwennen mach hiis *hem* nochtan
Indien dat hire niet comet an
Maer het wort hem seere te sure
Leert hi iegghen sine nature
Ende leert dat *nature* hem *geuet*

fol. 21va

Groten spoet het *daer* toe heuet

DOet ·ii· kinder *ter* scole gaen
Teen sal wel leeren *ende verstaen*
Tander al slouchment *ter* doot
Het en leerde clene no groot
Trect men vander scole
Daert seere of was in dole
Ende men hem leert ·i· *ander* ric
Het sal wel leeren ·i· *ander* stic
Draghet sine nature an
Neemt men dat *ander* kint oec dan
Datter nv *ter* scole ghinc
Endemen leere hem oec die dinc
Het bliuet tafter van desen
Ende dander salre meester of wesen
Hier bi mogedi verstaen
Nature diemen dus heeft ontfaen
Datse de mensche ghereder heuet

Daer bi sone gheuallet niet
Dat emmer also ghesciet
Hier bi moghed merken an
Die eens kints nature wiste dan
Waer si goet daetse hem leeren
Waer si quaet *daer* of keren

Die viant weet alle naturen
Ende es bi ons tallen vren
Den mensche doet hi dicken sneuen
Ende iammerlike verliesen tleuen
God onse heere ghehenct oec dicken
Den duuel menighe sticken
In sinen handen es het al
Ionc out groot ende smal
Menich bi sire naturen soude
Qualike tieren al siin oude

fol. 21vb

Maer datten god *daer* vte keert
Eer dat sine quaetheit wert gemert
Menich *verhaest* sine doot dicke
Ieghen nature bi enen sticke

Hier af latic dese wort
Ende wil v segghen vort
Om dat die heidiin lude saghen
Eens iaers die astronomie plagen
Dat vandien planeten alle vre
Elke dinc nam hare nature
Doe seiden si dat waren gode
Ende hilden van hem gebode
Ende maecten elken een outaer
Ende anebedense sere daer
Die daghe oec vander weke
Hieten si na hem sonderleke
Na die sonne den sondach
Ende die maendach na die mane
Dits *seker* waer na *minen* wane
Na maers dinxendach hiet si *dus*
Ende wonsdach na mercurius
Donderdach na Iupiterre
Om dat hi donren dede verre
Na venus den vriidach
Om datmen te vrien plach
Den saterdach na saturnus
Dese namen ghauen si hem *dus*
Om dat sise ouer gode hilden
Ende hem ere doen wilden
Maer Ieronimus ende beda
Die sint langhe waren *daer* na
Si *verkeerden* dese namen
Die vanden heidinen quamen

Dien sondach hieten si endeleke
Den eersten dach vander weke
Den andren maendach

fol. 22ra

Indie kerke wantmen oit sint plach
Also salmen tellen vort dan
Totmen den saterdach comt an
Die weke en is *verwandelt* niet
Want saterdach ruste bediet
Doe god die werelt hadde gewracht
Mit sire godliker cracht
Doen ruste hi vp dien saterdach
Hi ruste oec des saterdaghes *daer* hi lach
Int graf ende om dese saken
Wilde si hem gheenen *anderen* name maken
Hier wil ic dit laten staen
Ende wil v vort seggen saen
Hoe sonne ende mane *vervaert*
Dat wort v openbaert
Ende *daer* toe meer ander dinghe
Ende tafterst *vander* ertbeuinge

Die wille weten hoe de mane *veruaert*
Hie sie dit wel ane herwaert
De mane gheene claerheit heuet
Dan die *haer* de sonne gheuet
Haer ne gheen stille staet

fol. 22rb

Die mane als si andie sonne gaet
Haren wech gaet si vort an
Ende emmer clarende meer dan
Tusschen dien datsi comt *geronnen*
Recht ieghen der sonnen
Dan es si vol ter seluer tiit
Verstaet dat ghiis seker siit
Als erde tusschen dese twee
Es recht min noch mee
So bedect erdrike dan
Die sonne datsi niet ghescinen can
Die mane dus moet si gaen
Mit groter donkerheit beuaen
Indese scade van erdrike
Tot si vut come ende blike
Daer siin steden int firmament
Daer die mane moet siin omtrent
Iof *daer* in dats recht *daer* onder
Drake si hebt gheen wonder
Si moet *daer* bi siin sal si *veruaren*
Of en vallet niet twaren
Anders ghemelt in elc maneschiin
Maer dat en mach niet siin
Alsi danne aldus veruaert
Als ic v hebbe gheopenbaert
Si is gheen al erdrike
Datsi *veruaert* *ende* niet en blike
Vander sonnen en ist also niet
Als ghi sult horen hoet ghesciet
Som tiit veruaert diemanee geel
Ende bi wilen een deel
Also uele als erdrike
Bedect *veruaert* si sekerlike

Die wille weten hoe *uervaert*
Die sonne hi sie hare waert
Also die mane is donker al

fol. 22va

Ende si andie sonne ontfaen sal
Tusschen erdrike enter *zonnen*
Comt dan die mane gheronnen
Die *herde* donker es dan
Tusschen dat hare clareit comt an
Daer sonnen clareit bedect soe
Dat si ons niet ne come toe
Dus *werdet* donker sekerlike
In dat deel van erdrike
Daer die sonne gaf den dach
Als ic v nv seggen mach
Daer die sonne *haer* licht gheuet
Dach men *daer* dan heuet
Ende *daer* niet ne schinet *der* sonnen cracht
Daer so moet wesen nacht
Want die sonne al erdrike
Loopt omme sekerlike
In ·xx· wilen ende viere
Mitten firmamenten sciene
Ende *daer* waert dat si comet toe
Daghen het beghint *daer* vroe
Ende te bet dat si comet an
Te meer dat lichtet dan
Ende den ghonen die si ontgaet
Werdet dan naest dat *verstaet*
Dus ist emmer dach
Alsmen hir *verstaen* mach
Ende int contrarie so ist nacht
Dit comt al bider sonnen cracht
Daer men dan dus nacht heuet
Bider sonne die ne gheuet
Ende die mane comet gegaen
Ende sal andie sonne ontfaen
Die sonne bedect si dan
Datsi niet gheschinen can
Te uollen alsi *daer* dede
Ende het wort donker ter stede
Ende wonderlike ghedaen
Dus dan die sonne es ontgaen

fol. 22vb

Ende si *daer* clareit gheuen mach
Ende maket weder dach
Steden ant firmament staen
Daer die sonne moet iegen gaen
Of sine mach niet *veruaren*
Els si gheniet twaren
Dat selue in elc maneschiem
Maer dan mach niet ghescien
Vandien steden seidic v saen
Maer ghine soudets niet *verstaen*
Astronomie si is swaer
Die vanden steden spreket *daer*
aen mach oec niet leken luden
In duutsche gheene dinc beduden
Men machse tasten metten dume
Nochtan *verstaen* siit cume
Nv heb ic v gheopenbaert
Hoe dat die sonne ueruaert
Al es dat sake dat dat ghesciet
Die sonne wort selue donker niet
Maer si bliuet euen *daer*
Als ic v toghen sal openbaer
Stoede hier ene kerse nv
Die mi lichte ende v
Si dat iet *daer* voren quame
Onse licht et ons bename
Nochtan bleue die kerse *daer*
Elwaer lichtende dat es *waer*
Also ist vander sonnen
Daer ic dit hebbe of beghonnen
Die sonne si lichte oit
Ende sine donkerde noit
Selue meer dan eene werf
Doe god anden cruce starf
Hare licht *verloos* si doe
Ende wort herde donker doe
Bi miraclen *ende* niet bi naturen
Als ons seggen die scrifturen
Dat tot athenen stont *·sinte·* deniis

fol. 23ra

Die van sterren was so wiis
Sie sonne hi doe *veruaren* sach
Ende al donkeren den dach
Hi wiste wel ten mochte niet siin
Want der mane maneschiin
Was maer ·xiiii· daghe hout
Des haddi wonder menichfout
Doe seidi god vander naturen
Ghodoghet nv tot deser vren
Siin nv tot deser vren
Siin onwille of al eerdrike
Wort nv te stort sekerlike
Dit was ene ware tale
Nochtan ne kendi gode niet wale
Want paulus hem sint bekerde
Ende tgheloue bi hem leerde
Nv heb ic v gheopenbaert
Als die sonne hier veruaert
Datsi nochtan ellers gheuet
Claerheit *daermen* dach of heuet
Dat comt al bi haren ghane
Ende datmense diueers siet ane·

Hier bi moghedi weten dan
Dat ghent *ende* rome niet si dan
Alleens die sonne vp ·i· wile
Want *daer* is tusschen menighe mile
Ende en es euen eens dach

fol. 23rb

Te rome *ende* te ghent men mach
Den dach eer in een stede *versien*
Ende si gaen ieghen onse knien
Die grote hoecheit die al gheuet
Die roma bouen ghent heuet
Want roma so hoghe es
Bouen ghent siit seker des
Stont si te gader in ene stede
Ende roma hadde die hoecheit mede
Diet heuet bouen ghent nv
Nieman dat seg ic v
Soude vp waert dorren sien
Want roma soude dinken dien
Dat het indie lucht hinghe
Ende toten hemele ghinghe
Aldus moghedi micken vort
Wildi enighe *ander* port
Bet neder waert ieghen ghent
Dit selue wort v daer bekennt
Ende comt bedi dat si v cont
Dat erdrike es al ront
An ronde dinc mach gheen dinc staen
Deen en mochte bouen dander *gaen*
Deen lantschap also staet
Onder dander *ende* also gaet
Emmer dalende neder waert
Want die hadde goede vaert
Hi soude al *omme* gaen erdrike
In ·v· iaren sekerlike
Ende in ·xviii· *ende* ·ii· C·
Daghe ic wane v dit wondert
·x· milen ouer die dachuaert
Wildi te voet wildi te paert
Indien dat gheen wederstoot
Hem en lette cleen no groot
Tot sinen ·ii^s· iaren
Ende ·C· daghe *ende* ·ix· naren
So soude hi comen dan geaen
Daer sine voete soudens staen
Rechte ieghens *der* ghore voete

fol. 23va

Als of si souden doen ghemoete

Ter stede *daer* hi vte teerst
Begonde te gane alre eerst
Ende in also langhen tiden
Soude hi gaen an dander zide
Ende comen ter seluer stede in
Daer hi vte ghinc meer no min
Hier bi siit seker des
Dat gheene ander werelt es
Die lude wanen dat hir onder
Ene werelt is *ende* hebbens wonder
Het es ene werelt al
Onder bouen berch ende dal
Maer si siin menigher maniere
Daer in mensche ende diere
Want lude hier onder ons wonen
Gheweten wi dat niet ne *connen*
Maer also wel seggen si
Dat onder hare voete siin
Als wi van hem luden segghen
Want voet ieghens voet wi leggen
Also wel hebben wi tfirmament
Bouen him als wi in ghent
Ende alst him is middernacht
So hebben wi meest *der zonnen* cracht
Want dan ist ons middach recht
Ende hem also *omme* echt
Dat doet dat eerdrike es ront

fol. 23vb

Als ic v hebbe ghemaket cont

Want scripture ons dat *seghet*
Ghelike der doder die *leghet*
Recht int midden vanden *witten*
Mitten scalen diere *omme* sitten
Also is eerdrike
Recht in midden sekerlike
Vandien firmamente al *omme*
Euen recht *ende* euen *cromme*
Ende hanct in hem seluen al
Als ic v toghen sal
Ghelike dat die zeilsteen
Die naelde trect al in een
Also trect tfirmament
Tot erdrike al omtrent
Dus moet midden stille staen
Ten mach uallen noch *vergaen*

fol. 24ra

Uvildi nv weten tere somme
Hoe menighe mile heuet al *omme*
Eerdrike gaens ic segt v
Hort hier die wareit nv
Milen ·xx· dusentech
Ende ·iiii· hondert *daer* toe lech
·xxix· milen der an
Dien *omme* ganc heuestu dan

Die dicke van erdrike
Hoer hier oec sekerlike
·vi· m· milen ende ·v· C·
Ic wane v dit seere wondert
Tholomeus ende affragaen
Doen ons dese dinc *verstaen*
Si maecten alle astronomie
Ende consten alle philosophie
Bi redenen *proeuen* si hare wort
Ende al dat ghi hebt ghehort
Al dat consten si meest
Si haddent vanden *heligen* geest
Ende wondert v int gedochte
Hoemen dit *weten* mochte
Het es te *proeuen* harde goet
Den ghonen diere of siin vroet

Nv wil ic v doen ghewach
Waer die die helle wesen mach
Bi schrifturen proef men wel

fol. 24rb

Datsi is niewel el
Dan in midden van ertrike
Dats in cancro sekerlike
God moet ons *verren* van hare
Amen segt die hort hir nare

Uvasem so es menichrande
Die comt van watre *ende* van lande
Droghe nat cout *ende* heet
Vp waert climmet hi gereet
Die lucht soude altoes siin claer
Maer dor den wasem die hanget *daer*
Daer of wolken *ende* mist comet
Als deen vanden andren dromet
Alrehande wasem latic bliuen
Ende wil v vanden droghen scriuen
¶ Droghe wasem es van ·ii· maniere
Deen climmet op *waert* sciene
Daer of dicken wast groot wint
Dander maniere en clemt niet ·i· twint
Maer si slaet indeerde neder
Ende loopt *daer* *ende* weder
Hollachtich es erdrike binnen
Die wasem loopt *daer* in allen sinnen
Slobbrich wert hi *daer* saen
Dat hi niet *weder* vut mach gaen
Ende blijft in deerde so geuaen
Exemple wilt hir *verstaen*
Alsmen deech in een ouen leit
Droghe wasem gaet *daer* in gereit
Slobbrich wert hi *daer* inne

fol. 24va

Hine mach niet vte minne
Ende emmer gater in toe mee
Ende drenct so dat breict ontwee
Maer men gatet in teerste bouen
Eerment doet indien ouen
Anders so sout werpen grote clouen
Vraghets so moghediis gelouen
¶ Ghi moghet wonderen in uwen sin
Hoe die wasem comt *daer* in
Elke dinc heuet grote subtile
Daer in gaet wasem somwile
Exemple sien wi al in een
Want twater gaet wel dor dien steen
Vut heelre vut comet wel sweet
Dore ghedronghen al ghereet

Die wasem die in erdrike
Neder slaet elker daghelike
Eerdrike es al vul hollen
Daer in loopt hi mit groten scoln
Deen wasem iaecht den andren *daer*
Ende wort groot wint dats *waer*
Want wint en es el niet
Dan deen iaecht *ende* dander vliet

In enen blasebalch moghe wiit sien
Dien wasem diemen trect indien
Alsmen dien blasebalch doet toe
Die wasem diere in ghinc doe
Hi moet bi crafte vte gaen

fol. 24vb

Deen iaghet den andren voren saen
Daer deen den andren wech dromet
Dats wint dire af comet
Aldus doe ic v verstaen
Hoe wasem indie hole gaen
Deen iaghet ende tander vliet
So wordet wint ende el niet
Die wint als ghi hebt gehort
Loopt indie hole der erden vort
Die erde bouen roert ende beuet
Om datsi den wint binnen heuet
Diese al dore rent
In al die hole omtrent
Die eerde gaet vp ende neder
Om dat hi loopt vort ende weder
Ende daer die eerde bouen es dinne
Dus breict si ende uallet inne
Ende maket daer enen diepen dal
Ende eenen groten val
Ende groot wint daer vte vaert
Ende gaet climmen vp waert
Stoeder oec dorp ofte port
Daer dit gheuiele als ghi hort
Het moeste al gader daer versinken
Want lude siin dies noch gedinken
Dat dese dinc es gheuallen
Des bescherme god hir ons allen
Maer die eertbeuinghe si ent meest
Indie zee ende maect daer in tempeest
Die erde si is onder wel dinne
Bedi breket daer dicken inne
Groot storm wast alle stont
Die vissche die wonen vp dien gront
Si vlien vp ende doen niet el
Dat weet die scipman wel
Als hi die vremde vissche siet
Dat stormen sal ende vliet
Die storm es quaet alle stonde
Die comt beneden vten gronde
Die scepe verderuer in dicke

fol. 25ra

Dit comt bi dustanighen sticke
Dat seit aristotiles
Dat eertbeuinghe meest es
Tsnachts *omme* dat dan *der* sonnen
Sciin el waer es ghronnen
Want die sonne soude *verteeren*
Dien wasem wel *ende verweeren*
Ten si dats te uele in ghinge
So quamer dan of ertbeuinge
Dat moeste siin indie dagheraet
Of des auons dat *verstaet*

Aristotiles seit oec dat mede
Dat eertbeuinghe es oec *ter* stede
Daer die see altoes bi rent
Ende indie eerde die heuet omtrent
Cauernen heit si int latiin
Dat wil in duutsche hole siin
Sulke lantscepe siin *daer* ertbeuinghe
Es ellic weke sonderlinghe

Inden ereft ende inden lentiin
Alremeest eertbeuinghe ziin
Om dat dan meer reghent *ende* wayt
Ende die wint seere drayt
Te winter ende te zomer niet
Gheuallet selden dat wel siet
Want grote hitte ende coude
Benemen den winter also houde
Alst sere vriest sone waiet twint
In deerde ne mach dan gheen wint

Uor die ertbeuinghe comt ·i· luut
Dats die wint *ende* ware ghaerne vut
Als ene grote sughinghe
Hort ment vor die ertbeuinghe
Dan wint sone es dat el niet

fol. 25rb

Dan deen iaghet *ende* dander vliet
Ende in die erde es hi besloten
Ende vaert *daer* dore mit groten roten
Emmer *daer* hi comet beghint
Die sughinghe heuet dan die wint

Alse die sonne na die eert beuinge
Riist so uallet dese dinghe
Dat si mit dicken wolken es beuaen
Want *daer* die ertbeuinghe breict saen
Slater vut wasem *ende* wint grof
Daer die zonne heuet wolken of

Some tiit alse die sonne *veruaert*
Eertbeuinghe dan openbaert
Om dat die hitte vander zonnen
Ter erden toe niet comt gheronnen
Want die mane es daer tusschen dan
Ende doet dat die sonne niet en can
Verteeren dien wasem entien wint
Daer die eertbeuinghe vte ghinc
En ware die mane si soude vp lecken
Ende tot in die lucht trecken
Nv moet hi indie eerde slaen
Daer hi also bliuet gheuaen

Eertbeuinghe gheduert dicken
·xx· daghe tot enen sticke
Ende een iaer somtiit dats wareit
Aristotiles dit al seit

Om dat ic hebbe vele ghecallet
Dinghe die vandien winde geuallet
So wil ic v dat leeren al
Hoemen elken wint heten sal
Dane waert dat hi comt

fol. 25va

Den wint men also noemt
Eertrike heuet ·iiii· enden
Also wiit in scrifturen venden
Oest west suut ende noort
In ·iiii· deelt men dese vort
·xvi· enden heuet men daer
Die winde hebben hare namen naer
Hare namen ende hoe si staen
Siet hier in ene figure saen
Beneden dit scrift ter goeder vre
Daer vintstu staende die scrifture

IC bidde gode dat hi minen sin
Verlichten moete dat miin begin
Te goeden ende moete comen
Enten ghonen moete vromen
So dat hiis moete worden vroet
Daer dit dicht omme bestoet

IC wil scriuen vander mane
Hare craft na minen besten wane
Als ic bescreuen hebbe vonden
Van ypocras ende ontbonden
Alsoe die hoghe meester *seghet*
Dat elc visiker die leuet
Gheleert sal vanden sterren *wesen*
Sal hi den mensche moghen *genesen*
Es oec dat hi des niene can
Hine vorseghet nemmer wiif of *man*
Hine seghet op gherake of op geual
Hoe dat dan ghescien sal
Of wanneer hi steruen moet
Hine si vanden sterren vroet

Bliuet iemen siec des siit gewes
Alsoe die mane comt in aries
Ende die sonne mit hare mede
Hi moet hebben een heten rede
Of sweere ende sine adren snel
Ende in gheen *leden* wel
Hem sal die lufter side sweeren
Laet hi bloet hem mach niet *deren*
Vander herte adre *ende* nutte al cout
Of hine bliuet niet in sine gewout
Ende uallet thant in frenesien
Ist metter mane oec wil ic lien
Mars of saturnus des siit vroet
Dat hi binnen ·vii· daghen *steruen* moet
Ist dat die mane wassende es
Int vierde aspec des siit gewes
Alsoe in ariete die mane baert
Ende saturnus siet *daerwaert*
Van enen quaden anschine
Al sine siecheit *ende* sine pine

fol. 26ra

Comt hem vanden hoofstwaren
Hi moet vut sinen sinne varen
Ist dat hare dan \t/ anschiin begeuet
Ic segghe dat hi dan leuet
Dat saturnus een ander aspect
Vp die mane heuet ghemect
Dan moet varen alst varen soude
Steruen of ghenesen boude
¶ Maer comt si in iupiters ghemoet
Of venus eer si ter sonnen doet
Soe moet die sieke beiden der tiit
Des die mane vor bider sonne liit
Ende weder comt in opposito
Eer si weder wordet vro
Ende vintsi daer vorgheuoemde niet
Iupiter venus des besiet
Ende comtse tot mercurius eer
Hine gheneset nemmermeer
Ten ware dat mercurius stoede
Onder die sonne so ware des hoede
Comen in ariete dese drie
Sonne mane Iupiter daer bie
Ende saturnus niet en es
Int achtende huus hi gheneset des
¶ Es die mane in tauro
Ende comt een quaet aspet daerto
Van mars dat seggen die vroede
Die sieke es van verhouden bloede
Si doghen hitte ende groten dorst
Ende hebben slapens groten borst
Maer es saturnus mitter mane
Alsi nuwes is van ontfane
Oft gaet si te hem eer si vint
Ene goede planete siin hope es blint
Hi wort doot binnen ·ix· daghen
Des dar ic v wel ghewaghen
Es oec dat maers die mane besiet
Vandien ·iiii· aspecte bediet
Dat tonghemac comt vander maghe
Es marcurius in dien seluen daghe

fol. 26rb

Bider mane *ende* gaet van dane
Te saturnus *hem* staet onsiene tongane
Die sonne *ende* die mane in tauro
Tonghemac moet siin also
Als ic gheseit hebbe te voren

Van groter hitten vanden rede
Hem sullen sweeren al die lede
Ende hi moet laten enter camere *gaen*
Sal hi der doot moghen ontgaen
Comt die mane in geminis
Ende bese aspect *daer* ieghen is
Van mars *ende* van saturno
Die sieke wort selden vro
Vele pensen *ende* uele waken
Die leuere sweert *hem* vtermaten
Comt ene quade planete *ter* mane
Hi steruet *daer* nes gheen beiden ane
Comt een goet in hare ghemoet
Ic segghe datsine leuen doet
Of dat hise goeliken ane ~~doet~~ siet
Sone mach hi steruen niet
Tonghemac dat hi draghet na
Comt vander roder colera
Ende es ghelike ere zucht
Laet hi bloet so wort siins vrucht
Thooft sal hem sweeren *ende* die oghen
Dat hi cume sal ghedoghen
Hi sal in sinen droem sien
Wonder vor siin oghen vlien
Men mach sine adren niet bekinnen
Hi sal wesen buten sinne
Comt die mane in opposito
Ende schiint ene goede planete *haer* toe
Sone steruet hi niet · maer comt ·i· quaet
Aspect ic segghe dat hi vergaet
Al waren si alle drie versament
Mars sol luna als dicken rament
In geminis *ende* in goeden aspect
Ouer hem allen quame verdeckt

fol. 26va

Hine hadde gheen noot · *maer quame* · i · *quaet*
Siins ne worde nemmer raet

Die siec worden alse die mane staet
In tauro ist dat si gaet

Eerst in saturnus quade anschiin

Siin ongemac dat moet ziin

Hooftswere ende quade borst

Coude maghe onghaue vorst

Vintsi gheene goede planeten

Dat wil ic v vor die waerheit weten

Eer si comt ter quader tiere

Oft vol wort hi steruet sciene

Maer vint si goede hi bliuet quit

Ende gheneset met goeden vliit

Comt die mane in tauro allene

In gheen aspec groot no clene

Tonghemac quam ane van dranke

Hi heuet wee in sine lanke

Ende sate ghaerne onghedect

Want hem deert dat hi hem strect

Alse die mane comt also

Van tauro in opposito

So moet die sieke ghenesen

Dat moet emmer waer wesen

Vint hi hier tusschen een van desen

Mars oft die sonne als wiit lesen

Siin onghemac moet *verkeren*

In heeter sucht ende meeren

Maer hi gheneset alse die mane es comen

Ten opposito dat heb ic *vernomen*

Alse die mane comt in leo

Ende si anschiint saturnus *daerto*

Van sinen vierden anschiin

Van fleumen dat euel sal siin

Een rede durich ende cout

Ende hooftweere menichfout

Seere bestoppet den lichame

Waert dat gheen goet aspec en *quame*

So sterft hi als dan comt die mane

Ten vierden aspec na minen wane

fol. 26vb

Comt maers in dat vierde aspec
Als ic hir voren hebbe ondeckt
So moet dat onghemac *emmer* wesen
Van quaden bloede heb ic gelesen
Heten rede ende vele drinken
Hem sal siin *herte* seere ontsinken
Comt een quaet anschiin *daer* iegen
Dat moet hem *emmer* costen tleuen
Comt int vierde aspec dese
Mars sol als ic lese
Hi sal hebben ene quade borst
Grote hitte ende dorst
Doene dan ter adren laten
Ende weet dat hem sal baten
Ende mars sol mitter mane
In leone dat ic wane
Het moet van drouuer *herten* ziin
Dat hi lidet al dien piin
Comt saturnus oec *daer* toe
Siin euel *verwandelt* ende seg v hoe
Hem wort in sine blase wee
Dan *vergaet* hem nemmermee
Ten ware dat iupiter *daertoe* sage
Hi storue in ·xiiii· daghen
INt vierde aspec in virgine
Saturnus luna ende dese ·ii·
Betekenen ene bose maghe
Ende torisoen dan es gheene saghe
Groten weedom inden lichame
Ic seg v oec wat hare mesquame
Alle hete spise ende dranc
Siin onghemac sal wese lanc
Ende is vander witter fleumen
Die adren siin alle cranc in hem
Hi steeruet comt gheen goet anschiin
Hine mach drinken *gheenen* wiin
Hi sal in groter hitten leggen
Int menisoen wil ic segghen
Dat hem die puls sere sal slaen
Hine mach der doot niet ontgaen

fol. 27ra

Daer en si vp ene goede planeten
Dat wil ic vor die wareit weten
Es virgine die mane allene
Beschiint nieman groot no clene
Sine scoudren sullen hem sere deren
Ende tbuuc euel sal hem deren
Ende sine orine niet mogen maken
Hi moet steruen mach geraken
Es die mane in libra
Ende saturnus siet daerna
Fellike dat euel es
Van winter fleumen siits gewes
Bestoppede borst hoest ende rede
Hem sweert hoeft ende die ogen mede
An sciintse mars so sterft hi emmer
Beschiintse iupiter sone sterft hi nemmer
Es in libra die mane
Ense mars boseliken siet ane
Sonder ander quaet aspect
Ic wil v segghen onbedect
Van quaden bloede es siin euel
Hetten suucht · ende siin euel es snel
Binnen es hi oec versworen
Hine late hi sals hebben toren
Comt een quaet aspec daer ieghen
Hine mach maer ·xx· daghe leuen
Maer es die mane allene daerin
Ende gheen anschiin meer no min
So moet hi hebben wee ant herte
Ende andie oghen grote smerte
Comt mars in opposito
Ende die sonne staet also
So heeft hi groten hooftsweere
Ende marcurius oec mit haren
So moeten hem die ogen tranen
Ende inden buke wee wil ic wanen
Comter ieghen een goet aspec ic segghe
Dat hi onlanghe sal legghen
Want hi moet steruen dat besiet
Ende varen daert god gebiet

fol. 27rb

COmt die mane in scorpelioen
In quaet aspec in dat seisoen
Die siec worden het es van venine
Dat doet saturnus met sinen anschine
Of van onreinen bloede
Wiese die mane dat seggen de vroede
Ense ene goede planete an saghe
Hi ghenase in ·vii· daghen
Maer quame een quaet ansciin eer
Sone ghenase hi nemmermeer
Ware mars mit hare in scorio
Ende iupiter qualiken saghe daerto
Hi moeste hebben enen rede
Ende wee in sine scamelhede
Wee int hoeft ende inde daerme
In scoudren in rugge ende aerne
Ende sal qualiken moghen maken
Siin water ende siin ander saken
Es die mane allene daer
So wassen hem sweeren dat es waer
Ende sal den reden hebben seere
Die hem sal meeren altoes meere
Siin dese ·iii· te gader daer
Saturnus mars luna dats waer
Laet hi bloet hi es doot
Vint si binnen ·vii· daghen in haer gemoet
Gheene goede planeten
Dat suldi vor die wareit weten
IS die mane in sagitario
Als yemen siecheit comt to
In saturnus quade anschiin
Siin onghemac dat moet ziin
Van fleumen heb ic verstaen
Ende in groter hitten beuaen
Hem sullen die voete werden cout
Ende die rugghe wee menichfout
Also si comt in opposito
Ende iupiter schiint daerto
Ende venus so wort hi ghesont
Maer comt saturnus andie stont

fol. 27va

Of mars hem wert noch also wee
Ende cume gheneset hi nemmermee
Es die mane in dat tekiin
Comt maers in een quaet anschiin
Hem sal die maghe worden onreine
Hi moet spuwen dat es dat ic meine
Hande ende uoete sullen hem verhetten
Hem sal oec tbuuc euel letten
Ende als si lidet daer vor bi
Ende comt daer saturnus si
So moet hi steruen dats waer
Siet Iupiter niet daer naer
Comt oec met venus die mane
Of met Iupiter dat ic wane
So heuet hi die borst quaet
Ende hoest dat hi alte gaet
Hi gheneset wel al ist lanc
Nemmer en hebs visiker danc
Uort waer iemen siec dat verstaet
Also die in capricorne gaet
In bosen aspec van saturno
Dat onghemac sal comen so
Quade borst breket licht
Bede van bloede ende coude gicht
In sinen knien ende sweet vele
In segt in segt in gheen en spele
Hi moet steruen is dat maers
Aspiceert ouer dweers
Maer aspiceert mit Iupiter
Of comt ene goede ander ster
So moet hi sere vut gheuen
Bouen ende in allen weggen
Ist dat si in capricorne comen
Vergaderen mars mane ende sonne
So moet hi doghen grote pine
Van hitten in alle die lede sine
Ende sal so moede worden ende mat
Dat hem sal helpen dit noch dat
Ende also die mane comt vor bi
Iewer daer saturnus si

fol. 27vb

Hi steruet en vint hi niet eer
Iupiter in haren keer
Binnen ·vii· daghen ouer *waer*
Des mach hi hebben te rechte *vaer*
COmt in aquario in uollen lichte
Die mane als ic dichte
In saturnus quade anschiin
Ende iement siec wort dat moet siin
Int houet *ende* indie been
Van arbeide ouer een
Nv es hem wee nv es hem bat
Nv honghert hem nv wert hi sat
Hine weet niet wat hi wille
Hine mach niet liggen stille
Es die mane allene daer
In gheen aspec ic seg v *waer*
Hi heuet ene lange quartane
Maer wanneer dat comt die mane
Al omme vp die selue stat
Daer hem tonghemac besat
So wert hi quite is dat *daer* si
Goet aspec of sterne bi
Es die mane in aquario
Mit marcurius of saturno
Het moet van swarten colera comen
Die siec dan wort heb ic vernomen
Ende wasset die mane *ende* vint si niet
Ene goede planete dat besiet
Eer si comt in opposito
Dat hem donghemac quam to
Hi moet steruen dan es gheen bliif
Ist man kint ofte wiif
COmt die mane in piscibus
Ende aspiceert si saturnus
Int ·vii· of int derde aspet
Ic wil v seggen wat hem let
Hem sal altoes sweeren thoof
Ende wee inden lichame des gheloeft
Ende sal grote coude doghen
Hi steruet dan es niet gheloghen

fol. 28ra

Comt si in ee quaet aspect
Ende in een goet ic weder segt
Maer comt mars in sulc anschiin
So moet al siin euel siin
Van *quaden* bloede of van *quader* magen
Ende steruen binnen ·xxx· daghen
Vint dan die mane goet anschiin
Des mach hi wel *seker* siin
Is iupiter ende venus
Metter mane in piscibus
Couden rede sal hi doghen
Ende wee dom in die oghen
Hi gheneset in ·xiiii· daghen
Es mars mit hare wil ic saghen
Hi sal van binnen heet wesen
Laet hi bloet hi wort ghenesen
Ense ene goede planete besiet
Maer comt ene quade sone vallet niet
Dit makede van hollant heinric
Die *daer* omme wakede een stic
Eer hiit in dietsche dus heeft bescreuen
God gheue hem tewelike leuen
Ende hem allen diet horen lesen
Amen ic staes of met desen

DIt es ene tafle daer men bi mach weten hoe menige wardicheit oft macht elke planete heuet in elc tekiin in gaende in elke planete · van welker du wilt ende recht ieghen ter planeten teken · Nota

Als die mane is int *vergaderen* mitter sonnen in een nat tekiin ende in een vucht aspect · Ende in ene vuchte woninghe · Ende in enen putachtighen grade · Dats warachtighe grade · Dan sal dat meerre deel vander mane nat siin ·

¶ Ende also ist *contrarium* van dien droghen tekiin · ende vanden drogen woninghe · ende vanden blikenden graden

¶ Item maerc also die mane is in sire macht · ende in sire *waerdicheit* mit goeden planeten · ende in goeden aspecte enighes goeds · Die mensche die dan enighe dinc beghint sal wel varen mit allen beghintsel

¶ Ende het sal contrarie siin van desen Is si mit quaden Nota

¶ Et is quaet huwelic te doene also die mane es in tauro · of in virgine ten si mit weduwen

Die dat grote onghemac wille ghenesen Sodatmense nemmermee geporre van welker maniere het si of wilker complexie al ware dat sake · Dat een mensche hadde ghedraghen Eweliken · hi soude ghenesen binnen ·ix· daghen · Nem ysope ende poley · ende grofliaet · ende secore euen vele te samen ghedaen ouer Tfier in eene clocke · Daer vte salmen

fol. 28va

water sublimeren ende ontfaen · Dat water salmen heten *aqua philosophorum* ·
Ende heuet ouer him menighe verhoolne virtuu't Die mach worden gheopenbaert
mit esamisasen · van hem seluen *ende* van andren *commixtieren* · Beuenelle rute
petercelie van alexandrien · zedwaer · aloe · calmie van elken euen vele swaers dat
salmen ontwee wriuen · ende siedent al tsamen in *aqua philosophorum* also langhe
dat terdendeel versoden es · *Daerna* salment vut doen Ende wringent dor enen
sconen doec · ende houdent in een glasin vat vaste ·ix· daghe · *Daerna* salment
drinken gheuen elx morghens nuchtre · diet tfallende euel hebben tot ·ix· daghen ·
Dits die warachtichste medicine Die oit gheuonden was ieghen sulke saken ·

¶ *Aqua philosophorum* nuchtren ghedronken · Doet alrehande vledersijn vergaen ·
uten leden *ende* *conforteert* den mensche bouen alle dinc

¶ *Aqua philosophorum* mit castorien Ghesoden · ende elx morghens nuchtren
ghedronken · dats rechte medicine ieghens alrehande lucht · in dien datsi niet en si
verstoruen inden mensche *ende* doet alrehande fledersijn ghenesen Ende alle rude

¶ Ieghen die tfistel heuet saltu een plaester maken van *werke* ende nettent in *aqua*
filosofoforum Ende netten dat euel *daer* mede *ende* legghen dat plaester daer vp

fol. 28vb

Ende vermakent twee warf des daghes so sal hi haestelike ghenesen

¶ Aqua philosophorum es goet ieghens alrehande gheueniinde wonden diemen daer mede wasschet · Diet oec nuchtren drinket ·ix· morghen stonden het verdriift die gheeze zucht · ende elken rede so wanen hi comt of van wat naturen hi is vp dat ment ·iii· warf drinket vp dien acces

¶ Agrimonia mandragora manibus et testiculis celidonia mit suker Ende calmie te gader · ghewreuen Ende in ene clocke ouer tfier ghedaen · Daer vut salmen water sublineren ende ontfaen · Dat water heeft grote craft in hem want en es gheenrehande euel so fel noch so quaet dat den ogen deren mach ten sal siin gherechte medicine · Indien dat sulc euel si datment ghenesen mach · mit enichrande medicine · ende heet aqua dulcedinis ·

¶ Aqua dulcedinis nuchtren ghedronken iaghet alrehande veniin vut des menschen lichaem al al ware dat hiit gheten hadde Of ghedronken het soude hem tot sinen monde vut comen ·

Dit water nuchtren gedronken suuert den lichaem entie maghe van allen quaden wormen · Die in sine ribben versament siin

Dit water nuchtren gedronken maect den mensche gans ende quiite vanden witten watre ende ende vanden roden ·

Aqua dulcedinis bluscht dat

fol. 29ra

elsche vier Inden derden daghe als men enen plaester *daerin nettet* Ende legghen *daervp* in dien dat es van swarter varwe ende al *omme* blaeuwe · ende waert indie middewaert heet · ende al *omme* root sone soudemens niet *daervp* legghen ·

¶ Het aqua doeten cranken *ende* ghenesen · diet mit aloe minghen Ende net een plaester *daerin* van werke ende legghent *daerop* ende vermakent · ii · *warf* des daghes

¶ Beuenelle zaet · zempsaet petercelie saet eppe saet · glofiaten saet · clessen saet ende mastich Elx euen uele ontwee ghewreuen mit box bloede ende luttel aysiins Dat salmen in ene clocke doen ouer tfier · Daer vut salmen wa sublimeren ende ontfaen · Dat es *herde* nuttelic ende es gheheten aqua petralis · So wie onder hauich es vanden stene · hi si wit root ruch of slecht of hi is · drinket hiis elx morghens nuchtre hi breket ende sceidet vandien mensche alse sant oft graueel

¶ Aqua petralis nuchtren ghedronken · het doet den boem bloeien die *verdorret* es · ende die dicken bloet doet si staen stille · Die mitden watre scorefde hoofde dwaet Ene *waruen* des daghes hi gheneset ende hem soude meers *haers* wassen

¶ Aqua petralis doet binden derden daghe alrehande rude ghenesen diese *daer* mede dwaet

Aqua petralis nuchtren ghedronken

fol. 29rb

maket dat beste bloet *ende* scone varwe anden mensche

¶ Aqua petralis mit castorie gesoden · *ende* ene warf des daghes nuchtren ghedronken · dat doet alrehande lucht vten mensce vlien · ist dat si niet verstoruen en si *ende* het *conforteert* de senewen Ende temperse wel bouen allen specien · Daeromme verdriift si die lucht *ende* alrehande gheswel Ende sonderlinghe dat euel *daermen* af ualt

· longhe erundines te puluere ghebarrent · *ende* mit castorien ghemenghet *ende* een luttel aysiins in ere clocken ghedaen ouer tfier · Daer vut salmen water subliner *ende* ontfaen Dat water salmen heten aqua erundinea · want het heuet menighe goede virtuut in hem seluen ·

¶ Aqua erundinea nuchtren ghedronken · Dats gherechte medicine ieghen tfallende euel · van welker naturen datsi · al had · i · mensche ghedraghen · C · iaer dronke hiit · ix · daghe ten bestoede hem nemmermeer

¶ Aqua erundinea verdriuet ~~medicine~~ frenesie nuchtren ghedronken of die tiscus is · gheneset binnen · ix · daghen · Ende het maect bouen alle dinc goede hersene · Ende het suuert die maghe *ende* die borst · *ende* het recht die senewen · *ende* het grauuet vte allen wortelen die lucht Ende nettet die nature die heet die vercout siin · *ende* vercout die

fol. 29va

verhit siin van naturen

¶ Aqua erundea nuchteren ghedronken mit ysopen · verdriift dat witte water enten dagheliken rede · maer elke vrouwe die kint draecht · moet haer wachten dat siis niet en drinke · want hare vrucht soude verderuen ·

¶ Aqua erundine mit ysope nuchtren ghedronken · doet wel slapen ende wel eten · ende wel verduwen ·

¶ Aqua erundinea mit ysopen nuchteren ghenomen · Doet thaer af gaen *daer* hem die mensche wriuuet

¶ Seuenboem ysope gladie · *ende* auerone te gader ghestampt euen vele ende ouer tfier ghedaen in ene clocke · Daer vut salmen water sublineren · ende ontfaen Dat vtermaten starken naturen is · Dat water salmen heten aqua basida · Ende het verdriift alrehande hooftsware · Diet ene warf daghelix nuttet Ende het verdriift den rede van wilker naturen hi si weder heet of cout

¶ Aqua basida · ii · warf ghedronken des daghes stempet dat rode menisoen ende dat witte ende et is rechte medicine ieghens die bloet sucht

¶ Aqua basida nuchtren gedronken des daghes ene warf ende dat es goet iegen twitte water ende trode

¶ Aqua basida doet die vrouwen bloeien die verdorret siin · *ende* ver

fol. 29vb

droghet op dat siis ·iii· *warf* drinke Ende wachte datsi gheene vrucht en draghe want si sonder of bederuen ·

¶ Aqua basida es goet nuchtren ghedronken ieghens dat buuc euel · ende het suuert de maghe van quaden humuren · diese binnen heuet ende het doet alrehande worme inden lichame steruen Wie dat elxs morghens drinct nuchtren het houten ghesont *ende* gans van lichamen ·

¶ Aqua basida met castorien ghesoden · ende ghedronken verdriuet alrehande fledersiin binnen derden daghe drinket hiit heet

Om dat die mane ons uele betekent in die werelt anden mensche · ende al dat hi te hande heuet andien wedre vp dien lande ende in die zee · Dat so dicke ende alle daghes *verwandelt* na hare hebbinghe Ende na haren loon indie ·xii· teken · vandien hemele daer si altoes onder gaet · *ende daer* si na smaket ende werket elkes daghes nader naturen · Ende naden ghebode des tekens ghelikerwijs den brief dragher die *sekere* rust · Ende vanden enen here toten andren boodscap doet · Noch wandert hare nature *van* dien beschine · vanden andren planeten somwile in dogheden Ende somwile in quaden · want si is weec van naturen *ende* ontfaet sciene · Een ander nature

fol. 30ra

Ghelike den wasse datmen seghet Dat so weec ende so cranc van hare naturen es ·
Dat machmen proeuen *daer* bi want si sciene verwandert in ene ander nature ·
gelike den snee die sciene een ander verwe wint · ende verlieset siins selfs · Hier bi
ist dat soe meer op die eerde ende anden mensche dan enich ander planete · want
si verdigher ende snelre is dan enich ander · Ende die ander planete senden hare
nature *ende* hare craft bider manen die si selue niet en connen ghebringen so
sciene Om dat de mane hore nature verwandelt nv in hitten nv in couden nv in
vochten nv in winde · alse die nature is vandien teken *daer* si in comt · Ende oec
verwandert vandien anschiin *der* planeten · So wart recht dat ic eerst ontbonde Die
nature van elken teken sonderlinghe · welc heer welc cout welc droghe · welc nat
ende wat teken indie werelt indie mensche heuet te beduden · Maer *omme* dat in
enen andren boec · ghenouch ontbindet te duutsche · So wil ic *verdraghen* siin ·
ende wil scriuen vandien anescininghe die die planeten hebben onder hem Dat
men heet in astromien aspectus hoe menichrande si siin Ende hoemense *verstaen*
sal *ende* wat si bedieden · Oec wil ic scriuen · C · capitelen die ic vut allen boeken van
astronomien vergadert hebbe die alle comen vut desen aspecten datmen ane
scininge heet ·

Het siin menichrande aspecte die men ane scininghe heet als ic toghen wille in ene figure

¶ Deerste aspect heet *trinus* · want hi den derdendeel ouerschinet Ende die aspect es goet · want hi betekent vriendschap niet tesere maer tematen ·

¶ Dander aspect heet *quartus* want hi beschiint tfierendeel des hemels · dat siin · drie teken · ende · die aspect · es quaet ende bouse · Ende niet alre bouse want hi betekent clene vriendschap

¶ Dat derde aspect heet *sextilis* want hi beschiint ouer tsesten deel des hemels · ende is alre best want hi betekent gherechte vriendschap · ende al goet van allen dinghen ·

¶ Die vierde aspect heet *septimus* Of *oppositus* dats daer bi dat hi recht ouer den hemel siet *ende* beschiint dat seuende deel tekens vandien hemele · ende dese es recht quaet · want hi betekent rechte viantschap · *ende* werringhe

fol. 30va

Daer naer es oec coniunctio die starker es dan enich aspec · Daer ic oec of spreken wille · weet oec dat goet aspect van ere boser planete niet en helpt · Ende quaet aspect goeder planete niet en deert

[tekening]

MEn seghet dat siin onder die planeten · sulke die hem onderlinghe minnen · Ende sulke die hem haten bi ghelikenesse · want ·ii· planeten segghen wi dat hem onderlinghe minnen · Die van ere complexie siin · Alse die sonne ende mars · Die wel ouer een draghen van naturen · ende van machte Oec alse die mane ende venus in coude ende in vochte ghelikerwiis segghen wi · Dat hem ·ii· planeten haten onderlinghe · Om dat hare nature · ende hare werke niet ouer een en draghen Ende hier bi ist datsi twee nemmer Ouer een en draghen · Ende ·ii· ander nemmer en connen ghesceden van groter lieue · Nv wil ic v seggen welc anderen vrient

fol. 30vb

of viant si · Iupiters vriende siin alle die planeten sonder mars *ende* hi mintse oec alle · Venus minnen alle die planeten sonder saturnus Saturnus vriende siin · Iupiter sol ende luna · Ende sine viande siin mars · ende venus · Maers vrient es venus · ende alle die ander haten · Der sonnen vriende siin Iupiter ende venus · Ende sine viande siin marcurius *ende* luna · Mercurius vriende siin · Iupiter ende venus · ende saturnus Ende sine viande sol luna *ende* mars

Die planeten hebben oec teken anden hemel · daer si meerre macht in hebben · dan in ·i· *ander* Om dat die tekiin meerre siin van naturen · dat van een ander Ende die signe heit men in hore huse · Oec siin ander tekine daer si in hebben minder macht · *ende* dat heet hore ere · Noch siin ander tekiin daer si minder macht in hebben · Ende daer hebben si terdendeel an · en dat heet hore tripliciteit · Ende van elken desen *voernoemden* hebben si deel *ende* sonderlinghe macht · Alse ene planete is in hoer huus *ende* in hare macht so heuet si ·v· *warf* meerre in macht dan si *buten* doet ia in hare teken · Ende als si is int tekiin *daer* hare ere in is *ende* si verhoghet daer heuet si ·iiii· *waruen* meerre mach dan *daerbuten* · *ende* als si is in hore tripliciteit · so heuet si twiuoudighe craft · *ende* alsi is in hare facie · so heuet si eenvoudighe craft dan si *daer* *buten* ware ·

Saturnus heuet ·ii· huse · Capricornus *ende* aquarius · *ende* sine ere · is inden ·xxi· grade · van libra · *ende* sine onnere inden ·xxi· grade van ariete · Iupiters huse siin sagittarius *ende* piscis · *ende* siin ere inden ·xv· grade · van cancre · *Ende* siin onnere inden ·xv· grade van capricorne Mars huse siin scorpius · *ende* aries *ende* siin ere inden ·xxviii· grade van capricorne · *ende* siin onnere inden ·xxviii· van cancer · Venus huse siin libra *ende* taurus · *ende* hore ere es inden ·xxii· grade van piscis · *Ende* hore onnere inden ·xxii· grade van virgine · Mercurius huse siin in virgo *ende* in virgiin · *ende* hore eere inden ·xv· grade van virgine · *ende* hore onnere inden ·xv· grade van libra · Der manen huus in cancer · *ende* hore ere inden ·derden grade van taurus · *Ende* hare onnere Inden ·iii· grade van scorpius · Oec suldi weten · *alse* ene planete es in den graet · Daer hare onnere in es Datsi hare macht *verliest* *alsi* ghewennet inden graet daer hare ere in is · *vandien triplicitaten ende vandien facien* · *Ende* van dien terminen welc \ic/ ~~es~~ *namaels wisen* met figuren lichteliken

In gods namen wil ic beghinnen Dander bouc van aspecten · *ende* vanden ghewoenten die de mane heeft ieghen die planeten wat wat si bedieden · *als* ic vute abrahams boeke ghesocht hebbe · *ende* vut alkindus · *ende* anders van menichrande andren ·|· *alse* ene planete

fol. 31rb

tusschen ·ii· goeden planeten is · si gheliket enen man die in enen goeden staet is ·
Daer hi niement vreset · **ii** alse ene der goeder planete an sciint der quader vanden
·iiii· aspecte so ist dan alse een blode man die sinen viant hem ghemoeten siet · **iii**
alse ene planete comt ende vergadert mit ere ander des vrient si is hare alse enen
man diemen vriendelike herberghet ende helset **iiii** als die mane of ene andre
planete tusschen ·ii· andren planeten vergadert so is hi gelike den rudder die
belegghen es om siin huus met ere crafte **v** Alse ene planete es verbroit vander
sonnen · Dat es als hi recht iegens die sonne es · ende hi nochtan in huus is so es hi
ghelike den man die in siin huus besloten es ende niet vut en mach **vi** Alse ene
planete is onder der sonne verbroit so es hi alse een man · diemen niet en acht
ende niet en dar spreken vor tgherichte · **vii** Alse ene planete is in siin eyghiin huus
sonder enich quaet aspec · Bediet si van dinghen diemen vraghet in questien v
Datsi ghaerne comen na die begherte des vraghens · **viii** Alse die mane scedet van
enigher planeten · so bediet si vp dat gheleden is **ix** als si gaet tot enigher planeten ·
so betekent si vp dat ghescien sal **x** alse die mane sceet van saturnus so wert
ghaerne yemen gheuaen of ghebonden Oft euel dinghe vonden · ende bose vallen ·
xi alse die mane sceet van Iupiter so vallen vele vroecheden ende sekerhede van
ghiften ende comt

fol. 31va

ghaerne van erfliken goede · en vele gheluckes · *ende* gheuanghene *ende* ghisele ontgaen **xii** alse demane *scedet* van mars so gheualt uele quaets spots wedermoet · bose niemare gheuanghene · *ende* quade dode bloetstortinghe · valsche orconde keues kinder uele ghewonnen vele kinder steruen die dan gheboren worden · Ende vrouwen *verderuen* kinder **xiii** Alse demane sceit vander sonnen so comen ghaerne onghemake der sorghen ane is · Ende worden lude gheuaen · *ende* bosedinghen gheuonden · Ghewapent volc tors Ende vreselike stucken · **xiiii** Alse demane sceit van venus · des daghes salmen nieuwe cleder an doen So ghesiet uele speels · bliscap *sanc* ande fierheit · **xv** · alse demane es tiliken in goeden aspecte · oft in goeden doene · so ist goet questien vrighen · in dien daghe · maer es si quaet so est al quaet · **xvi** alse die mane *vergadert* indien daghe mit saturnus · so ist quaet vrighen *ende* alle dinc beghinnen **xvii** Des daghes alsi is mit iupiter · so ist goet doen alle dinc *ende* questien te vrighen **xviii** als si is met mars so ist bosedes daghes alle dinc beghinnen · **xix** Ende wanneer si is metter sonnen · so ist quaet alle dinc beghinnen sonder dinc te *verberghen* So wie dan siec wort hi sterft ghaerne vander siecheit **xx** alse die mane es met venus dan est goet alle dinc vpdien dach beghinnen · sonderlinghe dat vrouwen toe behort · *ende* een wiif te vrien · oft enighe sake

fol. 31vb

an haer te soeken · **xxi** Ende alsi is mit maercurius des daghes so ist goet alle dinc te beghinnen ghyften tonfaen · mit raets luden *ende* mit rente meesters omme te ghane *ende* met canseliers te reken te copen te vercopen **xxii** alse die mane es in opposita van saturnus dies dages est bese alle dinc beghinnen *ende* claghen · of comenscap te maken **xxiii** Ende alse die mane es met iupiter in opposita so ist goet alledinc bestaen · recht te soeken vrede te maken · rekeninghe te doen ieghe grote heren · ende wech te beghinnen · **xxiiii** wanneer datsi is in opposito van maers des daghes ist goet alle dinc bestaen · **xxiv**/ Maer alsi is in opposito solis so ist bese alle dinc bestaen **xxvi** Ende alsi is in opposito van venus so ist des daghes sonderlinghe goet beghinnen vrienſcap · an vrouwen te soeken man ende wiif te vergaderne die *versceiden* siin **xxvii** Ende alsi is indien opposito van marcurius · so es die dach bese van allen sticken **xxviii** alse die mane comt int vierde aspec van saturnus des daghes ist orbare te spreken mit coninghen *ende* met prencen · oft edel lude te ghemoeten Die dan siec wort sterft *ghaerne* **xxix** alse die mane comt int vierde aspec dien dach wil ic louen sere hets goet te vraghene van ere wareide na recht te standen wiif te nemen · huse te beghinnen ende te weruen · waermen wille van allen dinghen die man beghint Des wert men *verhoghet* **xxx** alse

fol. 32ra

si mit maers is inder ·iiii· aspec dien dach wil ic louen alle dinc te beginnen Die men
met viere of met banieren ~~make~~^{ent} alse clocke ghieten smeden Maer hets bosc te
varen te lande of te wacre want wie dan vaert wert ghaerne ghewont · oft
verslaghen oft gheroeft · of hi moet emmer bloet laten · Ende die siec wort sterft
ghaerne **xxxix** als si is int vierde aspec mitter sonnen des daghes est bosc spreken
vorsten of met haren saken omme te ghane **xxxix** alsi is met venus indien vierden
aspec dien dach louic alle dinc te doen ende alre meest met vrouwen dinghe ·
Nieuwe cleder an te doene · edel dinc te doene spel te maken beesten te copen ·
knechten te mieden in baden te gane *ende* te rusten · **xxxix** alse die mane es met
marcurius inden vierden aspec so ist goet claghen des daghes copen ende vercopen
· an coninghe *ende* an princen verweruen **xxxix** alse die mane es indien ·vi· aspec
van saturnus dies daghes ist goet te souken alle dinc an oude luden · *ende* pleit
rekeninghe kiif if vrede mit goeden luden te gheselscepene **xxxix** alse die mane is in
lupiter indien ·vi· aspec des daghes ist goet met lantluden *ende* oude luden te
manghelne *ende* te bedwinghene tlant **xxxix** alse die mane mitter sonnen es indien
·vi· aspec des daghes ist goet alle dinc bestaen vrede *ende* pais te maken te
verkeren · alle dinc *ende* wiif te nemen · **xxxix** alse die mane mit mars es indien
·vi· aspec des daghes est goet enen here te besetten

fol. 32rb

ende te berechten · ende watten wapenen toe behort te lande ventoyse lude ende
paerde te proeue **xxxviii** alse die mane mit venus comt inden ·vi· aspec des
daghes est goet alle dinc beghonnen · sonderlinghe an vrouwen sake te
verweruene of vriendschap mit vrouwen te maken of wiif te nemen of nieuwe cleder
an te doene **xxxix** alse de mane comt met marcurius inden ·vi· aspec des daghes est
goet copen ende vercopen *ende* met ghemeen luden *omme* te gane ende
rekeninghe te doene **xl** alse de mane comt inden ·iii· aspec van saturnus · des
daghes est goet alle dinc te *vermakene* die out siin ende alle dinc te beghinnen
onder lude ghemoede ende heren ist goet huse te stichtende · ende lant te werkene
xli alse de mane es met iupiter Inden ·iii· aspec des daghes ist goet alle dinc te
soeken · ende wareit te vindene · ende alrehande fait te hendene dat bewaert is an
hogen luden iet te seekene **xlii** alse de mane es inden ·iii· aspec van mars des
daghes est goet iaghen *ende* enen heere te deelen · ende ordineere beesten te
copen ende boodscap te senden **xliii** alse de mane comt inden ·iii· aspec van
saturnus des daghes ist goet alle dinc te *vermaken* die out siin ende dinghen te
beghinnen ouder lude · ende heren ist goet huse te stichten ende lant te weruen
xliiii alse de mane comt mitter sonnen inden ·iii· aspec des daghes ist goet alle dinc
beghinnen sonderlinghe een here vut te varen **xlv** alse

fol. 32va

die mane es met venus inden ·iii· aspec des daghes ist goet alle dinc beghonnen sonderlinghe wiif te nemen ende te feesten te gane beesten te copen · vedelspel ende al daer bliscap an leghet of houerde van vrien te sprekene ende te werkene **xlvi** · alse de mane is inden ·iii· aspec van mercurius des daghes ist goet met scriuers papen ende clerken omme te gane **xlvi** alse saturnus comt inden ·iii· aspec der sonnen so gaet alle dinc wel vort datmen beghint inden ende varet Inder waert · **xlvi** alse de mane comt in den ·iiii· aspec of inden ·vii· Iupiter so ouer bint hi alle die boesheit die boesheit die saturnus heuet · **xl** alse saturnus comt inden ·iiii· aspec of in oppositum · van maers so gaen alle dinc wel thant diemen doet nochtien comet ghaerne tot enen bosen ende ·**i**· alse saturnus comt ieghen venus · ende inden vierden aspec of inden ·vii· doetmen dinge die verboden siin daermen scande of heuet of scade het comet vut **li** alse saturnus comt inden ·iiii· of ieghen marcurius of in oppositum · watmen beghint is te beghinnen **li** alse Iupiter comt in den vierden aspec · of inden ·vii· of in *coniunctione* saturnio verbetert hi alle die dinc diemen vint **liii** alse iupiter comt mit mars inden vierden aspec · inden ·vii· aspec verbiet hi alle dogheden die iupiter soude doen **liiii** alse Iupiter comt inden ·iiii· of inden ·vii· aspec vander sonne of in *coniunctione* · hi ver

fol. 32vb

biet alle dinc diemen beghint of vraghet in goeden ende · **lv** alse iupiter comt inden ·iiii· of inden ·vii· aspec · Dat bediet alle doghedelike dinghe ende verbeteren · **lvi** alse ene quade planete vp gaet ende ene goede is int ander huus · wie begint iet of vraghet of waer hi vaert siin ongheual comt te gheualle **lvii** alse die here vandien eersten huse es indien verbrennen wech dat es inden ·xx· grade van libra tot inden ·xx· grade van scorpio · watmen dan beghint vaert qualiken · *ende* het ne wort nemmermee vulmaect ende breket sciene · ende vaert hinderwaert **lviii** alse die mane es in tekiin dat let vandien mensche · daer dat tekiin vp bediet · Dat en sal men niet wouden · want het es vreselic **lix** alse de mane es in leon met ere quader planeten · Oft in enighen quaden aspec · sone salmen niet neues eerst ane doen want et is bose **lx** alse die mane ontfaet in saturnus in eneghen aspec so moet uele reghenen ende coude waien *ende* tempeest int water gheualle **lxi** alse marcurius aspicert iupitert in wat aspec et si so uallet vele waters **lxii** alse venus endemars comen in een aspec · So reghent · seere donret ende blexemt · ist inden winter maer inden somer ist dan *ende* hitte · **lxiii** wildi weten of dier tiit comt in een iaer so wach dat teken dat midden maerte op gaet oft dier daer die sonne comt rechte inden eersten graet van aries · *ende* besiet wie des tekens heere is · *ende*

fol. 33ra

in wat huse hi dan is · Es hi in ·i· sterc huus so wordet dier tiit is hi en een mate huus so bliuet te maten · is hi in een cranc huus so wordet goet tiit **lxiiii** wie dat coop\ t/ iet alse die mane es andie helt vanden hemele die beghint in cancro tot capricornus die sal sere diere copen ende ondiere *vercopen* · ende in ander deel vanden hemele so ist al anders · **lxv** alse mars es metter zonnen in enich teken van desen ·vi· taurus · gemini · Cancer · leo · *virgo* aris so wort grote hitte **lxvi** alse de sonne es mit saturnus in een teken · van desen ·vi· libra scorpinus Sagittarius · capricornus · aquarius aquarius · piscis · so wordet seere cout · **lxvii** wiltu spreken enigen groten here so wacht der sonnen vre · ende dat die sonne vp gaet Dan ist goet spreken · **lxviii** wiltu varen te watre wacht dat die zonne ende saturnus niet en siin te samen · want du moest emmer groten anxt liden of steruen **lxix** ¶ Ende vaerstu biden lande hoeti dat mars niet en si bi der mane · want du moest berouet siin ende ghewont of verslaghen **lxx** Sonderlinghe so salmen behoeden in reisen dat die mane niet ne si an thoof Of dien staert vanden drake **lxxi** ¶ wiltu dinghe maken die du wilt dat langhe duren · so beidet dat die mane si in enen staden teken Sonder in scorpio · want dan wert al te *vermaken* ende te beghinnen **lxxii** wiltu maken dinghe die niet langhe en duren · so beide

fol. 33rb

dat die mane si een onghestadighen teken in capricorno best **lxxiii** wat dinghe dattu wilt beghinnen Behoet die dat die mane niet en si in via *combusta* datmen heet *verbrande* wech · Ende beghint ane den ·xix· grade van scorpio **lxxiiii** ¶ wiltu nemen medicine of dranc drinken · so set die mane in een waterich teken · ende alre best in scorpio · **lxxv** photineus seghet die dranc laxtiif name alse die mane is in iupiters aspec dat hem deeren moeste · **lxxvi** alkindus ·*scilicet* so wie wil purgieren *coleram* die sal die mane setten in een vierich teken · **lxxvii** ende die melancolie purgieren wille die sette die mane in een ardich teken sonder in capricorno · **lxxviii** ende wiltu purgieren fleuma so doe dat die mane si in een waterich teken · **lxxix** ¶ wiltu bloet laten so sette die mane in ariete · **lxxx** protholomeus seghet ende messalach datmen niet ter adre sal laten als die mane is in ariete of in geminis **lxxxi** wiltu di doen spuwen doe dat die mane si in tauro **lxxxii** als du wilt copen so doe dat die mane si in een starc huus of int ·iii· huus dat es tbeste · **lxxxiii** ¶ vort salmen hoeden comenscap te copene dat Jupiter niet en si verbroeit · want dat bedien verlies **lxxxiiii** wiltu copen lant so sette de mane in een hardich ende saturnus in een starc huus dat bediet *ver\o/me* · **lxxxv** Maer es mars in een starc huus dat es

fol. 33va

verlies **lxxxvi** Seel seit dat in allen weggen · daermen vaert omme comenscap · of gaet salmen sette de mane in een van desen teken · aris cancer capricornus libra **lxxxvii** wilmen maken mure oft ene stat oft vesten als men beghint · hoet dan dat mars of saturnus niet en si int ·x· huus dat werc moeste uallen ofte broken siin van storme **lxxxviii** wiltu een kint ter scole setten of tot een anderen ambochte · so set de mane met mercurius in een goet huus so dat die beste niet en si verbroeit · Noch in gheen quaet aspec ten minsten dat de mane si in een van mercurius huse · **lxxxix** So wie een kint wonne als mars ware int ·v· huus · et wert doot gheboren · Of die moeder moeder of steruen · **xc** Ende ware saturnus int ·v· huus dat kint verdrinct of wort doot gheboren **xc i** Is de mane in enich quaet aspec alse du kint winnes · die vrouwe sal hebben groten anxt · eer si van dien kinde gheneset **xcii** wiltu mieden enen knecht of ene maghet · die die miedes siin vraten of houerdich **xciii** Es de mane in sagittarius of in capricornus so moet hi ontlopen of sciene steruen **xciiii** Maer es die mane in piscibus so moet die knecht siin loghenare Ende sinen here uele scaden doen **xcv** moghestu so sette den here vanden ·vi· huse · in een oetmoedich teken alle siin dese vi· capricornus aquarius · piscis · aries · gemini cancer · **xcvi** wiltu varen te watre so besie dattu niet en vaers

fol. 33vb

In saturnus vre · Ende ware saturnus dan int tiende huus · Du moestet breken
dinen mast of hi moeste vallen · ende ware saturnus daertoe in een ardich teken ·
Du so soudes lantweringhe doen daer du grote scade bi liden moestes · \xcvii/
Ende ware hi in een vierich tekiin · Int ·vii· huus du moestes breken diin scip · ende
dogen groten anxt **xcviii** Dorsius seit hoeti dat de mane niet en si int eerste huus
Ende in piscibus · want du moests verdrinken **xcix** protholomeus · *scilicet* wiltu
varen in diin lant so hoeti alsi hiis die mane int vierde huus Ende dat die here
vanden andren huse si in goeden steden · ende niet verbroeit · **C** Hoeti oec dattu
niet ne comes in saturnus vre noch in mars vre

TEerste huus is huus des leuens ende al beghins · *ende* behoort den ghonen die
vraghet *ende* heet ascendens ende es een hoec Dander huus es naest den hoec
ende en es niet so starc · dat bediet alle dinc diemen tasten mach ende

fol. 34ra

winninghe · ¶ Tarde es sere cranc ende betekent broeder ende suster ende naeste vriende corte weghe ende ordinen ¶ Tfierde huus is tsuader ende betekent erue · ende scat ende alle ende alle verborghen dinc bedecken ende graue ¶ Tfiifte huus bediet kinder ende dat toe comen sal · ende is te maten sterc ¶ Tseste betekent knechte beeste ende al ongheual · gheuangenisse ende een bouse huus ¶ Tseuende teken hort toe den wiuen enten mannen · ende betekent brulocht feeste ende alle wedersaken ¶ Tachtende huus es bouse ende bediet steruen ende sterueliic goet ¶ Tnegende huus is der pelegime ende betekent langhen wech trouwe vroescap boden brieue ende niemare ¶ Tiende huus is der conighe ende bediet · hoecheit meesterscap ende mordenare hulpe ende is goet ¶ Tellefste huus is der vriende ende der trouwe · ende bediet hulpe ende vrienſcap ¶ Twalefste huus es der ghevanghene · ende bedie karker putte Ende alle ghebonden stücke ende verdroeuenesse ·

Hier beghint die boec van den iiii complexien

SO wie wille weten die nature ende die maniere vanden luden · also ons seghet meester ypocras ende galyen so wie dit verstaet · hi mach leeren ende proeuen ellic article bi hem ·

¶ Deerste es hi sculdich te weten dat siin ·iiii· grade ende ·iiii· complexien van welken elc man ende elc wiif ghecomplexit ende ghemaect is ¶ Sanguinea heet die eerste · ¶ Colera

fol. 34rb

¶ die ander fleumatica die derde \¶/ melancolica die vierde · vandesen ·iiii·
complexien es elc mensche gemaect Ende waer hi meest of heuet daer of heeft hi
den name · ¶ Sanguinea es die eerste ende dedelste · vor al die andre · want si is
ghecomplexit van den viere · Ende van dien bloede ¶ alle die sanguine siin bi
rechter naturen wel gheleedt *ende* groef ouer die borst ende si hebben groeue been
Ende siin ghemeenlike wel gedaen met vleessche ende wel ghevarwet van
leuender nature si singhen *ghaerne* · coene ende starc *ende* moghen wel wesen mit
gheselscepe · van wiuen · want si vandien bloede siin · Dat si in hebben *ende* siin
heet vandien viere van naturen Ende *ghaerne* siin si gans ende ghesont al haer
leuen · want si siin ghecomplexit vander edelster *complexien* van dien viere ende si
moeten meer minnen bi crachte dan *ander lude* · Die meesters beuelen den minres
datsi niemen en minnen en si den ghonen die van sire *complexie* is · want \is hem/
~~vintmen~~ van ere *ander complexien* hi vinten fier ende orghelieus te hem wert ·
Ende hiis hi van sire *complexien* so vint hine sachte ende goedertieren · ende dits
van den wiuen als vanden mannen Galyen seit es dat sake dat een sagwiin ~~man~~
comt tot ·xviii· iaren *ende* hi beuoelt die borste besmet doe hem laten ter adre ·
Ende valt hi in siecheden hi es hem sculdich te wachten van heeter spise mee dan
een *ander* · ende hi es sculdich luttel

fol. 34va

tetene · want hi starc es van naturen bi hem seluen · Ende wert hi ghewont men es sculdich sine wonden te *versiene* · vulcomelike · want *daer* soude gheerne in wassen quaet vleesch · bidier ouervloedichede vanden vleessche ende van dien bloede · Ende es hem sculdich te wachten van vele slaeps · want alle die sanguine gherne slapen Ende ghi sult weten datmen elken ghewonden mensche van wat *complexien* dat hi es sculdich si te wachten van uele slaeps *ende* den sangwiin meer dan andre want hem gherne van wiuen dro~~emt~~ Omme die gheuoechte *ende* stort gherne sine nature · slapende dat grote vrese es · Maer wie dat ghewont es al dinket hem gheen arch · Dat hi mit wiuen is · of sine nature stort slapende hi es *seere* geureset vander doot · alle die sanguine hebben uele haers *ende* siin gherne luxurieux · minnende ende moghen doghen uele pinen *ende* arbeit · Die brun sangwiin es uele starker ende mach meer pinen doghen · Dan een *ander* die blond is · alle sanguine ist man of wiif · siin meer beruende dan *ander* lude · want elc mensche ist man of wiif siin ghecomplexit van ·iiii· elementen · Dats te weten water vier lucht erde · *tfier* es droghe *ende* heet · De erde es wac ende vul van materien · Die lucht es roerende ende licht · Dat water es wac ende swaer · Nv seggen meesters · dat sulke planete

fol. 34vb

die is in die lucht of int fiirmament regneren · oft hare regnacie hebben van goeder
tiit ende pays in erdrike van goeder wilen · Sulc ander regneert van vechten ende
van stride Ende sulc ander van slachtinghe van luden · ende sterfte van groten
heeren · Vort suldi weten ist dat ·i· man een kint wint · tsal siin wesen hebben
vander planete ende sine nature in wes regnancie het geboren wort · hier bi comet
dat een man die heuet ·vi· kinder of ·vii· Dat een sal wesen houesch ende wel
gheraect · Dander sal siin sot ende onghemaniert · Deen scone dander Deen
goedertieren dander fel · Sulc ghesont sulc queelt al siin leuen Vort suldi weten hoe
die sangwiin meer beruet in minnen dan een ander of van dinghen die hi bestaet
Die sangwiin es ghecomplexit vanden viere · ende vanden bloede So waer vier
comt het heuet ·i· teken van sire macht ende het meeret emmer an · Dat bloeit
gheuet wonderlike verwe · ende het es quaet wech te doene · Die sangwiin onthout
vaste in siin herte dat hire in ontfaet

Van den coleriin

KOlerica es ene goede *complexie* edel ende vroet van sinne · Die rechte colorine
siin wel ghescepen edel ende dapper · Die lede wel gheladen met vleessche
ende luttel magher Sulc vintmen wel ghevarwet ende sulc bleec · Die colorine siin
gherne siec · in hare ionchede ende mach hi leuen tot ·xl· iaren hi sal vort leuen also
langhe alse

fol. 35ra

die nature in hem ghodoghen mach Op dat hi selue sine doot niet en verhaest · Die coleriin es minnende zuuerliken ioliis · Ende begherende tgheselschap · ende in reuele costeliic Ende vroet van sinne · Ende die grote clerke diemen vint siin meest colorine · Die coloriin es droghe ende heet wel ghetempert saen beuoelt hi · alle dinghe die proeflike siin sire naturen · hi is uele pensende in hem seluen ende hem dromet gherne derelike drome · ende wanneer hi is out ·xl· iaer · Sone moet hi hem niet meer doen laten ter adre also langhe als hi leuet want hine heuets gheene noot · Omme dat hi is droghe ende heet · Ende heuet wel te doene dat hi hout · Die wachede van sinen lichame · Ende hine moet maer ene warf de weke siin mit vrouwen · Ist dat hi leuen wille alle sine nature wiset · Is die coloriin ghewont men salne wachten Ende van wiuen daer hi sine nature bi werpen mach · also ons ypocras seit vandien keyser van rome die int hooft ghewont was Die keiser en mochte niet slapen om die cranke spise die hi at · Om sine wonden te bet te heelne · Doe seide de keiser dat hi emmer moeste drinken wiin · Siin herte was so weec hine mochts niet omberen · Doen ghaf hem ypocras des auonts teten · betamelike spise ende hi dranc wiin · Int gheuouch des nachts bestont den keyser te dromen in sinen slaep ende hem stont siin roede · Doen stac ypocras sine han

fol. 35rb

de tusschen tskeisers been · Ende *vant* sinen scaft staende ypocras nettende een cledekiin · in rosewater ende leit hem vp den scaft · Ende vp de nauele ende blusschede dat vier van naturen · Ende also dede ypocras tote dier tiit · Dat die *keyser* ghenesen was Hier bi machmen wel weten dat vreselic is met wiuen tsine · Nature of te werpen die siec es of ghewont · want daer leghet an de doot

Van den fleumaten

Fleumatica dats ene wonderlike *complexie* van naturen · Die fleumate siin van ere bleker varwe · Men vintse gheladen mit onnutten vleessche Ende bi wilen magher · Die *fleumaet* es van ere couder nature wac ende raexet · ende werpt bi wilen vut Hi es swaer in sinen ganc · want hi es ghecomplexit vandien watre ende vander aerde · Twater es sachte ende cout *ende* vul van materien · hier bi es die fleumaet bleec ende swaer · hier bi es die flemmaet bleec ende swaer vul van humoren bi redenen vander erde · hi es wac ende cout bi redenen vanden watre Die *fleumaet* es wac *ende* weec van naturen · Selden beghert hi geselschap van wiuen · maer gheuallet dat hi minnende wort hi blijft gestader dan een ander · Want hi liict den groenen houte dat node bernet *maer* alst bernt so bernet vtermaten sere · datmen qualike vten mach also ist vanden fleumate · Vort es die *fleumaet* bedect *ende* can wel seggen Dat hi niet en peinst · hi es fel *ende* gram in hem seluen ende hi is van

fol. 35va

soeter calle als hi is in goeden state alle die *fleumate* hebben grote houede met vleessche · Ende corte nosen hoghe vorhoofde mit uele hars ende loghenachtich bedriegheliic int ghelaet ende blode van *herten* Si siin *verwandelende* in hare ghedochte stinkenden adem · Brune ende van swarter ghedane · Si moghen wel doghen onghemac Sonder te uallen in siecheden · Gevalt dat die *fleumaet* wort ghewont men essen sculdich te wachten *van* couder spise · maer een luttel heet want ate hise alte heet hi souder of hebben den lichame alte hert ende die roet vander maghe souder verrotten die hersene · Ent et hi spise die alte cout is · hi *vercoudet* der of dat hi beuet · also wast *quaet* vleesch in sine wonden · Vort wiset ypocras den arsaters · ende die sur surgiens welken tiit datsi hebben een *fleumaet* · onderhande die ghewont is si siin ne sculdich te wachten · van vele drinkens · want die dranc dor gaet hem sine wonden Ende daer wasset of *quaet* vleesch Ende *therte* vervaluwet hem *daer* of Si moghen ghenesen van groter siechede si siin swaer ende traech in al haer doen · ende hem droemt *gherne* swaerlike · Is dat sake dat een *fleumaet* wort gheboren in vulre manen mit pinen · hi mach leuen ·xl· daghe · ende *nemmermeer* wort hi ghesont hi sal altoes quelen · Galien seit is dat sake dat si dicken eten vissche · si *vercouden daer* of so seere van binnen bi naturen

fol. 35vb

Datsi niet langhe enne leuen · Ende drinket die fleumaet water ~~op~~ of melc op
vissche · hi wort malaets of rappich · dat hi cume erghent can gheduren · Oec seit
galien van wat *complexien* dat een mensche is Et hi visch ende drinket hi *daer* vp
water · Of coeyen melc · hi wort lasers of ander misquame dat sal gaen an siin liif ·
Ende willen si ganselike leuen so sien datsi hebben lichten lichaem · Ende doen
hem laten inden mont ene luttel ter ader · want tbloet suuert den lichame · Die
fleumaet es gherne siec in sire oude · ende es ghecomplexit mitter melancolien dat
meeste deel ·

Melancolica dats ene *complexie* van wonderliker nature · alle de melancoline
siin gherne magher van bleker varwe *ende* hebben grote hoofde geladen *met*
vleessche · Ende sulken en machmen niet bekennen sonder *bider* tale welc si siin ·
ofte fleumate Ofte melancoline · siin si melancoline so spreken si gherne soete tale ·
Siin si fleumaet so spreken si gherne van winninghe *ende* van scaersheden · alle
melancoline siin magher *ende* droghe · *ende* hebben die adren vul van dicken
bloede Si hebben luttel hersen si spreken gherne vut *ende* in sot *ende* seere
verlopen ·

¶ Nv proef hier een exempel diere ghelike setmen enen *ardinen* pot · ant vier mit
luttel *waters* hine mach niet gheduren hine

fol. 36ra

moet spliten · also en mach dat been vanden houede · Daer die hersen in ligghen · Niet langhe duren moghen in goeden pointe · Omme die grote hitte die clieuet vander hersene int houet · Ende alse die melancoliin hem vererret · so ontmaect hi hem alte gader · hi blaset tfier onder dien pot · *Daer* luttel substantie in is van hersenen · Die melancoline alle *conterfeit* dat si sien doen maken si na · Si siin bi wilen uele sprekende pensende · Ende bi wilen fel verwoet · Ende so droeue van herten dat sine weten wat ouer hem gaet · Somtiit si oec lachen ende singhen ende driuen grote bliscap · Ende sine weten niet waer of het comt al bi cranker hersene · Ende alse die mane is vp hare vermaken dan siin alle melancoline recht alse die siin vten sinne · Ende si doen ende spreken wonderlike dinghe · want die hersen van dien mensche wast ende waent · Ghelike dat die mane doet · *Daer omme* siin die melancoline in nuwer mane · van cranker hersen ende van sinne · ypocras *ende* galien die seggen · dat de melancoline sculdich siin te hebben in *costumen* Te dwaen sauons sine voete in heten watre · alse hi slapen gaet ende daer in te doene blader van witten wilghen · *Daer* mede wel te wriuen sine voete · dese doen wel rusten ende slapen · Ende et es oec *herde* goet watmensche niet rusten en mach noch slapen van wat *complexien* hi is · want het

fol. 36rb

verteert den lichame ende *comforteert* dit mach doen arm ende rike · Die
melancoline siin droghe ende heet Droechte ende hitte is daer gramscepen is ·
Ende daer droechte es daer es vrecheit · Daer omme siin die melancoline scars
ende vrec ende al vul gramscepen · Ende wert hi ontsteken in vrouwen minne hi
moet der so vaste an bliuen Dat hire of steruen mach of uallen in tisisicus comt te
uele mit vrouwen Of te vele persen om vrouwen · Daer of een exempel wilem
gheuiel ·

¶ Die *coninc* alexander onboot sinen meester aristotiles dat hi hem ontbode hoe hi
sinen lichame soude houden in ghesonde · hi ontboot hem weder Dat hi hem soude
houden van ·iii· pointen · of hi wilde leuen bi rechter naturen · Dat eerste point was
dat hi hem soude wachten te pinen ouer mate · Dat ander was van quaden
ghepense · Dat derde was te vele mit wiuen te sine · want dese saken breken den
lichame ende crenken · Ende es dat sake Dat een melancoliin wort siec of
onghesont · men essen sculdich te cureren na sire siecheit Endemen issen sculdich
te houden na in goeder ghanser stede Ende hi es sculdich te nutten wacke spise ·
also dat die roke niet en come vp waert indie hersen vut siere maghe · want quame
hire in het ware siin doot · Hier bi moetmen elken sieken houden na sire complexie
·

Ypocras hiet sinen disciplen datsi souden scuwen alle die ghone die siin van bleken anschine na eten want si siin ghereet ter quaetheit enten sonden ¶ · wacht di bouen allen dingen · vanden ghonon die siin *vermenct* in enich let alse van dinen viant · want si siin in allen dinghen *nidich ende* quaet Sprekende after die ghone die wanen siin hare vriende · Ende vor hem flatteren *ende* smeecken ¶ · Vort leert ypocras bi menighen mensche · teken te tekene ende leert biden hare · Ende seit aldus so wies haer slecht is ende sachte hi es van quader onthoudenesse · ende van couder *hersene* · ¶ Dicke haer anden *top* · ende after dinne betekent sotheit ende ghufheit · Die uele *haers* heeft andie borst staende oft anden buke hi is ondadich luttel ontsiende · Ene quade daet te doene oec es hi sterc van leden ende minnende onsuerhede · Swart haer betekent minne ende in allen dinghen gherechtichede · Rode verwe es teken van dulheden · van gramscepen ende verradenisse ¶ Die grote ogen heuet pulende · vutwaert bediet *nidich* onscamel ende traghe ¶ Ogen te maten groot noch clene binnen wit alse wolken · mit enen clen *en omme* ringhe · ende swart hi es van goeder onthoudenis *houesch ende* ghetrouwe · ¶ Die den scedel vanden oghen heuet wit ende tanschiin lanc hi es scalc ende quaet ¶ Die de oghen heuet ghelike den esel Hi es dul ende hart van naturen

fol. 36vb

¶ Die rode oghen heuet bernende hi is quaetmoedich starc *ende* luxurieux ¶ Di in
siin oghen heuet swarte pleekene · hi is smekende ende quaet van herten ·
Roemende van allen dinghen · valsch ende alre luden quaetste · ¶ Witte wimbrawe
dicke van hare betekent onbequamicheit van spraken · maer witte wimbrawen die
siin indie middelt vp *waert* staende · Die siin nidich ghierich ende *verghetel* in allen
dinghen ¶ Tematen dinne winbrawen betekent houessche ghetrouwe ende goede
verstannisse · scarpe nosen betekent lichtelike gram wesen langhe nosen
hanghende ouer den mont betekent houerde ende stouthede ¶ Die de nose groot
ende breet heuet es loghenachtich ende clappende ¶ Die tanschiin heuet magher
ende bleec hi es crabbel ouermoedich vechtende minnende valschede *ende*
onsuuer van lichame ¶ Die vette kuwen heuet hi es sot ende van ruder naturen ·
Die taenschiin cleene heuet hi es quaet ende smekere ¶ Die tanschiin heuet leliic
hine mach niet wesen wel ghemanieret noch van goeden seden ¶ Die tanschiin
heuet [l]anc hi es scamel ende onghestadich blode ende haestich Die den mont
heuet groot ende wiit hi is stout vechtere *ende* bedrieghere ¶ Die de lippen groot
heuet ofte lanc hi es dul *ende* on

fol. 37ra

scamel maer dat hi ontfaet onthout hi wel · Die de oren herde clene heuet hi es dief
of luxurieu Die de voos heuet ghersem luttel ristich hi vecht gherne clappende
ende wel gheredent · Die ghuf in sine worden es of haestich van worden ist dat hi
heuet clene stemme hi is dul onscamel onnutte *ende* loghenachtich · maer es sine
stemme ruut so es hi quaet ende haestich van naturen · Ende de ene criischende
stemme heuet hi es nidich *ende* niemen ghetrouwe ydel van sinne ende van sconen
gelate *ende* van quaden ghepeinse · Die claer stemme heuet hi es onscamel
houerdich ende in allen dinghen roekeloos Die sine hande roet als hi spreict hi es
nidich bedrieghere ende vulcomenlike sprekende *ende* die niet en roert sine lede
oft hande hi es vulmaect in verstantnisse *ende* wel ghedisponeert van goeden rade
Die den hals heuet lanc ende smal hi es sot verghetel blode *ende* veruaert Die den
hals heuet crom hi es bendich van vele sinnes ende eenwillich Die den hals heuet
cort hi es malicieus *ende* bedrieghere ende vul boesheden · Diden hals heuet cort
ende dicke · hi es dul ende cranc van hersen *ende* van starker borst groot eter *ende*
wel moghen pinen · Die den buuc groot heuet van naturen hi is dul onbehendich
houerdich ende luxurieu Die den buuc heuet wel tematen hi es wel verstandich ·
ende van gansen rade Die nauwe es tusschen

fol. 37rb

sinen *mammen* hi es van edelre *nature* Ende houesch in allen *sinen* doene Wiithede vander borst betekent edelhede stouthede · ende goede verstannisse ende vroescap · Die hoghe borst heuet hi es starc ghetrouwe ende milthede van *sinen* goede Die de scouderen heuet vp heuen hi es fel wreet ende wantrouwel van naturen · Die de arme lanc heuet reckende · tote ande knien hi es stout edel van sinne ende milde *Maer* alse siin aerme siin cort stiif *ende* dicke Dats teken van minnen kuusch *ende* wetende · Die de palmen siin lanc ende langhe vinghere betekenen haren here ghetrouwe · ende wel ghedisponeert van vele consten *ende* vroet in allen *sinen* werken · *ende* van goeden berechte · Corte palmen *ende* grote vinghere betekenen dulhede *ende* ongherechtichede · Clene voete *ende* lanc betekenen *hardichede* ende starchede · van naturen *ende* houesch · Die cleene been heuet hi es onwittich ende ydel van naturen · Ende die grote been heuet hi es stout starc van naturen ende van lichame Die de knien heuet ront *ende* van vleessche vet hi es cranc van dogheden ende moru van *complexien* Die den ghanc heuet wide ende snel hi es gheluckich in allen werke · Ende wes ghanc traghe es ende nauwe of cort hi is bedrustich ende twiuelich ommachtich in allen stucken ende van quaden wille · Nota ·

fol. 37v

[onbeschreven]